

GAZIANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Konya Mevlânâ Külliyesi'nin Celâliye Evkâfi ve Tarihi Gelişim Süreci¹

Celâliye Evkâfi of Konya Mevlânâ Complex and Historical Development Process

Gökhan YURTOĞLU^{a,*}

^a Dr., Ankara / TÜRKİYE

ORCID: 0000-0002-7143-9665

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 31 Aralık 2023

Kabul tarihi: 18 Mart 2024

Anahtar Kelimeler:

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî,

Mevlevîlik,

Konya,

Celâliye Evkâfi,

Mevlevîhâne.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: December 31, 2023

Accepted: March 18, 2023

Keywords:

Mevlânâ Jelaluddin Rumî,

Mevlevî Order,

Konya,

Jelâliye Vaqfs,

Mevlevî Dervish Lodge.

ÖZ

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, sultanlar, ricâl ve ulemâ ile yakın ilişkiler kurarak tasavvufî düşüncesinin geniş kitleler tarafından kabul edilmesini sağlamıştır. Mevlânâ'dan sonra postnişin olan Çelebi Efendiler de Mevlânâ'dan miras aldıkları söz konusu tasavvufî düşüncüyü yaymaya çalışmışlardır. Bu cümleden olarak Mevlevî Tarikatı, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin tasavvufî düşüncesi gözetilerek Mevlânâoğulları ve müritleri tarafından onun türbesi (âsitâne, hankâh) merkeze alınarak kurulup geliştirilmiştir. Böylece Mevlevîlik, Konya Âsitânesi'nden Anadolu'da kurulan birçok mevlevîhâne yoluyla geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu durum, tamamen Çelebi Efendilerin kontrolünde bulunan, zamanla Celâliye Evkâfi olarak adlandırılan ve müstesnâ bir idare ile yönetilen zengin bir iktisadi kaynağın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Celâliye Evkâfi'nin zenginleşmesi ve daha büyük bir ekonomik kaynağa dönüşmesi Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında olmuştur. Mevlânâoğullarının Anadolu Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları Beyliği dönemlerinde elde ettiği çeşitli vakıflar ve imtiyazlar Osmanlı Devleti'nde de muhafaza edilmiştir. Bu durum evkâf defterlerindeki kayıtlardan da takip edilebilmektedir. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında Konya Mevlânâ Külliyesi'ne olan ilgi yüzyıllar boyunca artarak devam etmiştir. Bu bağlamda Külliye'nin söz konusu vakıflarına yeni vakıflar ve imtiyazlar eklenerek Celâliye Evkâfi eizze vakıflarından biri hâline dönüşmüştür. Celâliye Evkâfi, merkezî otorite ve Mevlânâoğulları arasındaki kesişim noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada Celâliye Evkâfi'nin tarihi gelişim süreci arşiv kaynakları, kronikler ve telif tetkik eserler dikkate alınarak ele alınmıştır.

ABSTRACT

Mevlânâ Jelaluddin Rumî established close relations with the sultan, statesmen and scholars and ensured that the sufi thought was accepted by large masses. The sons of Mevlânâ, who became postnişins after Mevlânâ, tried to spread the aforementioned sufi thought that they had inherited from Mevlânâ. The Mevlevî Order was established and developed by Mevlânâ's sons and followers, taking into account the sufi thought of Mevlânâ Jelaluddin Rumî and taking his tomb (âsitâne, hankâh) in the center. Thus, the Mevlevî Order spread to a wide geography through many Mevlevîhânes established in Anatolia from Konya Âsitâne. This situation led to the emergence of a rich economic resource, which was called Jelâliye Vaqfs (Celâliye Evkâfi) at that time and was managed with an exceptional administration under the control of Mevlânâ sons. It was under the dominance of the Ottoman State that Celâliye Evkâfi became rich and transformed into a larger economic resource. Various foundations and privileges obtained by the sons of Mevlânâ during the Sultanate of Rûm and the Emirate of Karaman period were also preserved during the Ottoman Empire. This situation can be understood from the records in the evkâf books. It can be said that new foundations and privileges were added to these foundations under the rule of the Ottoman Empire, thus paving the way for Celâliye Evkâfi to become one of the "eizze" foundations. Celâliye Evkâfi constitutes the intersection point of the central authority and the sons of Mevlânâ. In this study, the historical development process of Celâliye Evkâfi is discussed by considering archive sources, chronicles and research works.

¹ Bu makale Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Mustafa Alkan danışmanlığında Gökhan Yurtoğlu tarafından hazırlanan "Konya Mevlânâ Külliyesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: yurtoглу@hotmail.com

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study is to reveal how of the Celâliye Evkâfi of Konya Mevlana Complex was established and spread. In this context, the establishment and development of Celâliye Evkâfi can be handled in three main periods, under the dominance of the Sultanate of Rûm, the Emirate of Karaman and the Ottoman State. The foundation documents and other archive documents belonging to the period of the Sultanate of Rûm have not reached the present day. This period, in which the core of Celâliye Evkâfi was laid, can be explained based on the information in the chronicles. Against this the archive records of the Emirate of Karaman are included in the vaqf registers recorded during the Ottoman Empire.

It was under the dominance of the Ottoman State that Celaliye Evkâfi became rich and transformed into a larger economic resource. Various foundations and privileges obtained by the sons of Mewlânâ during the Sultanate of Rûm and the Emirate of Karaman period were also preserved during the Ottoman Empire. This situation can be understood from the records in the evkâf books. It can be said that new foundations and privileges were added to these foundations under the rule of the Ottoman Empire, thus paving the way for Celâliye Evkâfi to become one of the "eizze" foundations.

A tomb was built in 1274 on the tomb of Mewlânâ Jelâluddîn Rûmî, who died in 1273. Permanent incomes were allocated to the servants of this tomb and the madrasa officials built for Mewlânâ by Emir Bedreddin Gühertaş. Like Alâmüddin Kayser, Muîneddîn Pervâne and his wife Gürcü Hatun also allocated foundations for the Mewlânâ Tomb and Madrasa. Unfortunately, the waqfiyya of these vaqfs have not survived until today.

It is understood that in the period of Çelebi Hüsâmeddîn, who became sheikh after Mewlânâ, the income of Celâliye Evkâfi was at a level that could meet the incomes of those who served in the foundations. Thus, the foundations of the economic resource, which is called Celâliye Evkâfi, and which has the most important role in the survival and development of Konya Mewlânâ Complex for centuries, were laid. Various foundations were established with the contributions of many people who accepted Mewlânâ Jelâluddîn Rûmî's sufism and thinking and accepted it, and were included to the Celâliye Evkâfi. The Mewlânâ Tomb and Lodge, which forms the core of the Konya Mewlânâ Complex, could not meet the needs in time, and it was expanded with some additions and entered the process of transforming into a large cult center.

The long struggle between the Ottoman Empire and the Emirate of Karaman was continued in Konya and the surrounding geography. As a result, the Emirate of Karaman was defeated in 1474 and disappeared from the stage of history. The Ottoman Empire, which finalized its dominance over Konya, two years later, in 1476, kept books to determine the tax elements and economic situation in this region. While the Ottoman Empire was writing these cadastral registers, it also respected the records kept by the conquered state. These records were used while recording the income items belonging to these lands. The first book recorded in this way was recorded in 1476 under the supervision of Grand Vizier Gedik Ahmet Pasha during the reign of Mehmed II (1451-1481). On the first page of this book, "The waqfiyya of Mewlânâ Jelâluddîn Evkâf and the name from [Karamanoğlu] İbrahim Bey has been seen" is wrote. Therefore, while the Ottomans were keeping the book of this region, they saw the charter written by the Emirate of Karaman previously for Celâliye Evkâfi and the edict written by Karamanoğlu İbrahim Bey, and kept a record. For this reason, they have been added the inscription "Mukarrer bi Hükûm-ü Hümâyûn" to the edge of the book. The mentioned waqfiyya and İbrahim Bey's firman have not been preserved until today. In this book, which was kept in 1476, the revenues of the Mewlânâ Complex must have inherited from the Emirate of Karaman period to the Ottoman Empire.

Income and expenses of Celâliye Evkâfi in the books recorded in 1476, 1483, 1500, 1512-1520 and 1585 can be followed with the accounting records kept between 1596-1680. After the middle of the XVII century, it seems relatively possible to follow the continuity of the Celâliye Evkâfi with the foundation records in the şer'îye registers and various documents. In the aforementioned archival sources, income items of Celâliye Evkâfi concerning Konya Mewlânâ Complex have been recorded.

While trying to establish close relations with the Ottoman central authority on the one hand, Sheikh Çelebi Efendis tried to protect their privileges on the Celâliye Evkâfi, on the other hand. In the historical process, developments have emerged against the privileges of Celâliye Evkâfi in line with the changing conditions in religious, political and economic terms. This situation caused the Çelebi Efendis to engage in some activities and opposition to the central authority. The support given to the Abaza Mehmed Pasha Revolt (M. 1621), the cooperation of Ebubekir Çelebi II with the sekban bandits against the center and the opposition of Sheikh Hacı Mehmed Çelebi against the Nizam-ı Cedid are some of them.

Giriş

Bu çalışmanın amacı Mevlânâ Türbesi'nin inşasıyla temelleri atılan ve zamanla birçok vakıf gelirinin birleşmesiyle Celâliye Evkâfi adı altında toplanarak Konya Mevlânâ Külliyesi'nin iktisadî kaynağını oluşturan vakfın nasıl kurulup tarihî süreç içinde gelirlerinin nasıl genişlediğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda Celâliye Evkâfi'nin kurulması ve gelişmesi Anadolu Selçuklu Devleti, Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında olmak üzere üç ana dönemde ele alınabilir. Anadolu Selçuklu Devleti dönemine ait vakfiye ve diğer arşiv vesikaları günümüze kadar ulaşamamıştır. Celâliye Evkâfi'nin nüvesinin oluştuğu bu dönem, kroniklerde geçen bilgilerden hareketle açıklanabilmektedir. Karamanoğulları Beyliği dönemine ait arşiv kayıtları ise Osmanlı Devleti'nin Konya ve civarını ele geçirmesinden sonra XV. yüzyılın son çeyreğinde hazırladığı evkaf defterlerinde geçmektedir.

Celâliye Evkâfi'nin zenginleşerek daha büyük bir iktisadi kaynağa dönüşmesi Osmanlı Devleti hâkimiyetinde olmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları Beyliği dönemlerinde Mevlânâoğullarının (Postnişin Çelebi Efendilerin) –dolayısıyla Mevlevîliğinde ettikleri çeşitli evkâf ve imtiyazların Osmanlı Devleti'nde de korunduğu, Osmanlı döneminde tutulan evkâf defterlerinden anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde bu evkâf ve imtiyazlara yenilerinin eklendiği, böylece Celâliye Evkâfi'nin eizze vakıflarından biri olmasının önünün açıldığı söylenebilir (Yurtoğlu, 2023, s. 892-904). Eizze vakıfları müstesna vakıflardır. Müstesna vakıflar ise evkâf idaresinin kontrolü olmaksızın doğrudan doğruya mütevelliler tarafından idare olunan vakıflardır. Bunlar Abdülkâdir Geylânî Evkâfi, Hacı Bektaş-ı Velî Evkâfi, Hacı Bayram-ı Velî Evkâfi ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Evkâfi olmak üzere dört adettir. Dolayısıyla Celâliye Evkâfi, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde zenginliğinin zirvesine ulaşmıştır. Bu zenginlik aynı zamanda Celâliye Evkâfi kesişim noktası olmak üzere Mevlânâoğulları ve Osmanoğulları arasında bir mücadele alanı hâline dönüşmüştür. Bu cümleden olarak müstesna vakıf statüsünde olduğu için Osmanlı Devleti, Celâliye Evkâfi'na doğrudan müdahale etmeyerek dolaylı yoldan Çelebi Efendiler arasında merkezî otorite ve Konya ahali ile ilişkileri güçlü olanları ön plana çıkarılmak suretiyle bunların Konya Mevlânâ Âsitânesi'nde postnişin olmasının önü açılmıştır. Buna karşılık bazı Çelebi Efendiler, söz konusu iktisadi kaynağa yani Celâliye Evkâfi'na merkezî otorite tarafından müdahale edilmesini önlemek için merkezi otoritenin aleyhinde birtakım faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ancak bu mücadele hiçbir zaman doğrudan çatışmaya dönüşmemiş, bazı dönemlerde Postnişin Çelebi Efendiler, merkezî otoritenin paralelinde görüş ve faaliyetlerde bulunmuş, bazı dönemlerde ise Osmanlı sultanları merkezi otorite aleyhinde faaliyet gösteren Postnişin Çelebi Efendileri bağışlama yolunu tercih etmiştir. Osmanoğulları ile Mevlânâoğulları arasındaki karşılıklı menfaate dayalı söz konusu düzen yüzyıllar boyunca sürmüş, böylece Mevlevîlik Osmanlı Devleti'nin nihayetine kadar varlığını sürdürebilmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları Beyliği Döneminde Celâliye Evkâfi: Kuruluş

1273 yılında vefat eden Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin mezarı üzerine 1274 yılında bir türbe inşa edilmiştir. Bu türbenin türbedarı, kapıcısı gibi hizmetlilerine ve Mevlânâ için Emir Bedreddîn Gühertaş tarafından yaptırılan medresedeki görevlilerine de sürekli gelirler tahsis edilmiştir. Alâmüddin Kayser gibi Muîneddîn Pervâne ve karısı Gürcü Hatun'un Mevlânâ Türbesi ve Medresesi için tahsis ettikleri vakıfların vakfiyeleri günümüze kadar gelmemiştir (Konyalı, 2007, s. 421).

Mevlânâ'dan sonra postnişin olan Çelebi Hüsâmeddîn döneminde Celâliye Evkâfi'nin gelirinin evkâfta hizmet edenlerin gelirlerini karşılayacak düzeyde olduğu söylenebilir (Erdoğru, 1996, s. 42). Dolayısıyla Celâliye Evkâfi olarak adlandırılan ve Konya Mevlânâ

Külliyesi'nin yüzyıllar boyunca varlığını sürdürebilmesinde ve gelişmesinde en önemli role sahip olan iktisadi kaynağın yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Söz konusu bu iktisadi kaynak, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin tasavvuf ve tasavvurunu kabul edip ona gönül veren birçok kişinin katkılarıyla çeşitli vakıflar kurularak Celâlîye Evkâfî'na dâhil edilmesiyle gelişimini sürdürmüştür. Konya Mevlânâ Külliyesi'nin çekirdeğini oluşturan Mevlânâ Türbesi ve Dergâhı², zamanla ihtiyaca cevap veremeyince bazı ilavelerle genişletilmiş ve büyük bir tarikat merkezi hâline dönüşme sürecine girmiştir (Küçükdağ, 1996, s. 181).

Arşivde yapılan araştırmalarda Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye ait vakfiyenin ne aslına ne de vakfiyenin herhangi bir suretine rastlanılamamıştır. “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Hangâhı Vakfı” “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Asitânesi Vakfı”, “Mevlânâ Hangâhı”, “Mevlânâ Âsitânesi”, “Mevlânâ Türbesi Vakfı”, “Celâlîye Vakfı”, “Celâlîye Evkâfı” vb. şeklinde Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi ve Osmanlı Arşivi gibi çeşitli arşivlerde Osmanlı dönemine ait çok sayıda belge bulunmaktadır. Bu durum, zaman içerisinde Mevlâna Dergâhı'nı desteklemek amacıyla bir kısmında kurucu isimleri de yer alan çok sayıda vakfın kurulduğu, zamanla bu vakıfların kurucu isimlerinin kaybolduğu ve vakıfların “Celâliye Evkâfı” adıyla bir bütün hâlinde yönetildiği düşüncesini desteklemektedir (Çam, 2021, s. 392).

Her ne kadar arşiv belgelerine ulaşılmasa da Mevlânâ Türbesi'nin çeşitli vesilelerle inşa ve tamirata uğradığı bazı tarihî kroniklere yansımıştır. Söz konusu inşa ve tamirat faaliyetlerinin bir kısmının Türbe'ye sağlanan vakıflar yoluyla gerçekleştirildiğini düşünmek yanlış olmaz. Bu bağlamda Şikârî'nin Karaman Tarihi'nde Mevlânâ Türbesi'nin yeşil kubbesini inşa ettirenin Karamanoğlu Mirza Halil Beyzâde Alâeddîn Ali Bey olduğu bilgisi önemlidir (Şikârî, 200, s. 177-178). 1381 yılında Karamanoğlu Alâeddîn Bey, Mevlânâ Türbe ve Dergâhı'nı esaslı bir şekilde tamir ettirmiştir. Türbe kubbesi ve türbe gövdesinin bugünkü dilimli ve Ayete'l-Kürsi'li vaziyeti bu tamiratla yapılmıştır. Ayrıca 1402 yılında tamiratın ayrıntılarına vâkıf olunamasa da Karamanoğlu Mehmed Bey'in Mevlânâ Türbesi'ni tamir ettirdiği bilinmektedir. Karamanoğlu İbrahim Bey de 1443 yılında Mevlânâ Türbesi'ni ve derviş hücrelerini onartmıştır (Özönder, 1987, s. 17). Yukarıda da değinildiği üzere Mevlânâ Türbesi ve Dergâhı'na ait ilk vakfiyeler ile Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları dönemine ait tafsilatlı bilgilerin günümüze kadar ulaşamaması Celâliye Evkâfı'nın söz konusu olan bu ilk döneminin layığıyla açıklanmasına mâni olmaktadır.

1308 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla beraber Konya, bir meşruiyet merkezi olarak görülmüş ve bu şehir üzerinden –Anadolu Selçuklu Devleti döneminde olduğu gibi- nüfuz mücadeleleri yaşanmaya devam etmiştir. XIII. yüzyılın son çeyreği ile XIV. yüzyılın başları arasındaki süreçte Karamanlılar, Konya'ya hâkim olmuşlar ve bu bölgede İlhanlılarla nüfuz mücadelesine girişmişlerdir. Ancak Konya, önce İlhanlı Devleti'nin Anadolu valisi olan Emir Çoban tarafından 1314 yılında, daha sonra da onun oğlu Demirtaş önderliğinde 1320 ve 1323 yıllarında iki kez Karamanlıların elinden alınmıştır (Baykara, 2002, s. 184). Bölgede İlhanlı Devleti'nin nüfuzu XIV. yüzyılın ortasına kadar devam etmiştir. İlhanlı Devleti'nin Hükümdarı olan Ebu Saîd Bahadır Han (1317-1335) zamanında Anadolu valisi olan Demirtaş, babası Emir Çoban'ın öldürülmesi üzerine Mısır'a iltica etmiş ve yerine de

² Mevlânâ'nın Türbesi, 1284 yılında II. Gıyâseddin Mesud tarafından tamir ettirilmiştir. 1332-1333 (Hicrî 733) yılında Konya'ya uğrayan İbn Battûta'nın eserinde Mevlânâ Türbesi'nin yakınlarında inşa edilen bir zaviyenin gelip giden misafirlere yemek dağıttığından bahsedilmektedir (Ebu Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî, 2004, s. 413). Söz konusu bu zaviye Konya Mevlânâ Külliyesi'ne ait Celâlîye Evkâfı'nın bir parçası olarak mı inşa edilmiştir? Ne zaman, kim tarafından inşa edilmiştir? Bu sorulara cevap bulabileceğimiz tarihî vesikalardan şimdilik yoksunuz (Konyalı, 2007, s. 422).

kayınbiraderi Alâeddin Eretna Noyan'ı bırakmıştır (Göde, 1995, s. 295). Alaeddin Eretna'nın Konya üzerindeki hâkimiyetini 1366-67 yılında Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey sonlandırmıştır (Sümer, 2001, s. 457). Konya, bu tarihten sonra Osmanoğulları ile Karamanoğulları arasında yaşanan nüfus mücadelesine sahne olmuştur. Söz konusu mücadeleler sırasında Konya, ekonomik ve nüfus olarak kayıplar yaşamıştır. Buna karşılık bu dönemde Mevlânâ'nın açmış olduğu yol, Konya'nın daha fazla yıpranmasını engellemiş, Mevlânâ Türbesi'ne ait vakıflar, sadece Konya Mevlânâ Külliyesi için değil, aynı zamanda Konya Şehri için de önemli bir rol oynamıştır. Yani Celâlîye Evkâfi'nin akarât gelirleri yükseldikçe bir taraftan Mevlânâ Külliyesi gelişmiş, diğer taraftan da Konya şehrinin bu bölgesi gelişmeye devam etmiştir (Yurtoğlu, 2022, s. 355-364).

Osmanlı Devleti Döneminde Celâlîye Evkâfi

Osmanlı Devleti ve Karamanoğulları arasındaki uzun mücadele Konya ve çevresindeki coğrafyada devam etmiş, neticede Karamanoğulları 1474 yılında yenilerek tarih sahnesinden silinmiştir. Konya üzerindeki hâkimiyetini kesinleştiren Osmanlı Devleti, iki yıl sonra 1476 yılında bu bölgedeki vergi unsurlarının ve iktisadi durumunun tespiti için defterler tutturmuştur. Osmanlı Devleti, söz konusu bu tahrir defterlerini kaleme alırken, ilhak ettiği bütün bölgelerde olduğu gibi Karamanoğulları zamanında tutulan kayıtlara da itibar etmiş ve bu topraklara ait gelir kalemlerinin yazılacağı tahrir defterlerinde bu kayıtlardan yararlanmış. Bu şekilde kaydedildiği anlaşılan ilk defter, 1476 yılında Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) zamanında Sadrazam Gedik Ahmet Paşa'nın nezaretinde Konya İl Yazıcısı tarafından hazırlanmıştır. Bu defterin ilk sayfasında “*Vakf-ı Sultanü'l-Ârifîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddin Evkâfının vakfiyesi ve [Karamanoğlu] İbrahim Bey'den mukarrer nâme görüldü.*” yazmaktadır (TKGM, ED., Defter Nu: 564, v. 1a.). Dolayısıyla Osmanlılar bu bölgenin defterini tutarken Karamanoğulları tarafından daha önceden Mevlânâ Türbesi ve Dergâhı için düzenlenmiş vakfiyeyi ve bizzat Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından kaleme alınan fermanı görerek kayıt tutmuşlar ve buna binaen de defterin der kenarına “*Mukarrer bi hükm-ü hümâyun*” yazısını eklemişlerdir. Söz konusu vakfiye ve İbrahim Bey'in fermanı günümüze kadar muhafaza edilememiştir. 1476 yılına ait bu defterde Mevlânâ Külliyesi'ne vakfedilen köyler, çiftlikler, bağlar, zemînler ve mahallelerdeki gelirler Karamanoğulları döneminden Osmanlı Devleti'ne tevarüs eden Celâlîye Evkâfi'ne ait gelir kalemlerini de içine alacak şekilde tutulmuştur. Osmanlılar tarafından 1476 yılında tutulan defter, sadece Osmanlılar döneminde Mevlânâ Külliyesi'ne vakfedilen yerleri ve bunların maddi karşılığını değil aynı zamanda Osmanlı Devleti'nden önce Konya'da hüküm sürmüş Karamanoğulları döneminde de Konya Mevlânâ Külliyesi'ne vakfedilen yerleri ve bunların maddi karşılıkları hakkında bilgi vermektedir.

Karaman Eyaleti'nin kuruluş yılı olarak farklı görüşler bulunmakta ve 1468, 1470, 1476, 1483 ve 1512 yılları zikredilmektedir. Söz konusu coğrafyada Osmanlı hâkimiyetinin kesin olarak 1476 yılından sonra sağlandığı göz önüne tutulursa Karaman Eyaleti'nin 1476 yılında kurulduğu söylenebilir. 1476 yılında kaleme alınan Karaman Evkâf Defteri de bu görüşü destekler mahiyettedir (TKGMA, ED., Defter Nu: 565). Karaman Eyaleti, Konya, Beyşehir, Akşehir, Niğde, Aksaray ve Kayseri sancaklarından oluşmuştur. Ancak zamanla Kırşehir, Bozok, Maraş, İçel, Tarsus ve Turgut gibi yeni sancaklar da Karaman Eyaleti'ne eklenmiştir. Eyaletin paşa sancağı olan Konya ise Sahra-yı Konya, Hatun Saray, Vilayet-i Saîd, Sudiremi, Larende, Kaş, Gaferiyat, Belviran, Aladağ, Ereğli, Kelsime, Tond, Dekişme, Bağbad, Karacadağ, Aköyük, İnemesidi, Ada ve Mundos nahiyelerinden müteşekkildir (Erdoğan, 1992, s. 236-328).

1476 yılına ait Karaman Evkâf Defteri'ne göre Konya Mevlânâ Külliyesi'nin Celâlîye Evkâfi, Konya sancağından başka Vilayet-i Saîd, Hatun Saray, Sudiremi, Ilgun, Akşehir, Aksaray ve Larende sancaklarının da içerisinde bulunduğu geniş bir alana yayılmış

görülmektedir (TKGMA., ED., Defter Nu: 564, Varak: 1a-2b.). Bu defterde Celâlîye Evkâfi olarak kaydedilen söz konusu sancaklardaki vakıflar, daha sonra, 1483 yılında tutulan Karaman Evkâf Defteri'nde de aynı şekilde geçmektedir.³ Dolayısıyla Celâlîye Evkâfi, 1476 yılında tutulan defterde Celâlîye Evkâfi'nin akarâtı olarak kaydedilen gelirlere yenileri eklenmek suretiyle büyümeye devam etmiştir. Söz konusu bu büyüme Osmanlı Devleti'nin padişahlarının Konya Mevlânâ Külliyesi'ne gösterdikleri alâkanın artmasıyla hız kazanmıştır. Bilindiği üzere Konya ve çevresi Fatih Sultan Mehmed zamanında ele geçirilmiş; ancak Konya Mevlânâ Külliyesi'ne Fatih Sultan Mehmed'den sonra tahta geçen II. Bayezid zamanında yakından alâka gösterilmeye başlanmıştır.⁴ Fatih Sultan Mehmed'in şehzadeleri Şehzade Mustafa ve Şehzade Cem de Konya ve civarında faaliyette bulunmuşlar, bu sırada Mevlânâ Dergâhı'na da ilgi göstermişlerdir. II. Bayezid'in Konya ahalisini avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiyeden muaf tuttuğu görülmektedir (BOA, TT.d., Defter Nu: 63, s. 21). Bu bağlamda II. Bayezid, Mevlânâ Dergâhına ilgi gösteren ilk padişah olarak gösterilebilir. II. Bayezid, Konya Mevlânâ Külliyesi'ni imar ettirmiş ve bu külliyenin gelirlerini arttırmak için vakıf köylerinin birçoğuna muâfnâmeler vermiştir (BOA, TT.d., Defter Nu: 399, s. 3).⁵ Celâlîye Evkâfına ait XV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar tespit edilen bazı vakfiyeler ve vakfedilen mülkler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Konya Mevlânâ Külliyesi'ne Ait Tespit Edilen Vakfiye Listelerinin Tablosu

Sıra	Vâkıf	Mahâl	Tarih	Mevkûf
1.	Âbid Çelebi Vakfiyesi	Konya	H.895/M.1490	4 Köy, 3 Arazi, 2 Hamam, 2 Bağ, 1 Mezraa, 1 Değirmen ⁶
2.	Veled Bey Vakfiyesi	Konya	H. 906/M.1501	Köy, Arazi, Mezraa, Hamam, Dükkân, Değirmen ve Bağ Hisseleri ⁷

³ Söz konusu defter TAK (Taksim Atatürk Kütüphânesi), MC (Muallim Cevdet), O-116/1 numarada bulunan defterdir. Bu defter 1996 yılında Fahri Coşkun tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır (Coşkun, 1996). Ayrıca Mehmet Akif Erdoğru tarafından da çalışma konusu edilmiştir (Erdoğru, 1996).

⁴ II. Bayezid zamanında Konya Mevlânâ Külliyesi'nin tamir edildiği muhakkak ise de Lütfi Paşa Tarihi, Tacüt-tevârih, Solakzâde, Nişancı Tarihi ve Hayrullah Efendi Tarihi gibi Osmanlı kroniklerinde külliye için bu döneme ait herhangi bir onarım kaydına rastlanılmamıştır.

⁵ Kanuni devrine ait olan bu tapu tahrir defterinde Kara Aslan Köyü hakkında bilgiler verilirken derkenar olarak: “*Hazret-i Mevlânâ Celâleddin evkâfının reayası türbe-i şerifeye hizmet edip esvap taşıyanı avarızdan muâftır.*” şeklinde kayıt düşülmüştür. Bu kayıt bu defterden daha önce 1483 yılında kaleme alınan evkâf defterindeki bilgiler ile örtüşmektedir. Dolayısıyla bu kayıt II. Bayezid'in Mevlânâ Külliyesi'ne yapmış olduğu katkıyı göstermesi açısından önem arz etmektedir (Konyalı, 2007, s. 425-426).

⁶ Söz konusu vakfiyedeki mevkufât şu şekilde geçmektedir: “*1-Konya Bedesteni'ndeki dükkânlarla bunun bitişindeki arazi, 2- Said-ili'ne bağlı Tekür-sıyan köyü, 3- Konya Hatunsaray nahiyesine bağlı Kayıöyüğü köyü, 4- Konya Hatunsaray nahiyesine bağlı Boyalica köyü, 5- Boyalica köyü yakınındaki Devletşah mezraası, 6- Meram'da iki taşlı Ahi İlyas değirmeni, 7- Konya dışında Burhaneddin Çelebi bağı ve buradaki hamam, 8- Hatuncuk bağı, 9- Konya dışında Mevlana Türbesi dolabı yakınındaki arazi, 10- Aymanos köyündeki arazi, 67a ı 1- Konya Sudirhemi (S ille) nahiyesine bağlı Başara köyü, 12- Türbe Hamamı.* Bu mevkufâttan elde edilen gelirin yarısı vakfın mütevellisine yarısı da Mevlânâ Türbesi'nde her gün Kur'an'dan birer cüz okuyacak beş kişiye verilecektir (KMMA, Zarf Nu: 67; Küçükdağ, 1994, s. 81-82).

⁷Söz konusu vakfiyedeki mevkufât kaydı şu şekildedir: “*1- Konya Bedesteninde bulunan dükkânlar ve buna bitişik arazinin hissesi, 2- Said-ili'ne bağlı Tekürsıyan Köyü'nün hissesi, 3- Hatunsarayı'na bağlı Kayı-öyüğü Köyü'nün hissesi, 4- Hatunsarayı'na bağlı Boyalica Köyü'nün hissesi, 5- Boyalica Köyü yakınındaki Devletşah Mezraası'nın hissesi, 6- Meram'daki iki taşlı Ahi İlyas Değirmeni'nin hissesi, 7- Konya dışında Burhaneddin Çelebi Bağı ve bu bağdaki hamamın hissesi, 8- Meram yakınındaki Hatuncuk Bağı'nın hissesi, 9- Mevlana Türbesi dolabı*

3.	Yavuz Sultan Selim Han Şadırvan Vakfı	Konya	H. 923/M. 1517	Şadırvan İnşa, Tamir ve Termimi için tahsisât. ⁸
4.	PİR Mehmed Paşa ibn Mehmed Cemâleddîn-i Aksarayî Vakfiyesi	Konya	H. 2 Receb 927/M. 8 Haziran 1521	1 Aded Dolab, 1 Mesken ⁹
5.	Kanunî Sultan Süleyman Cami Vakfı	Konya	H. 950/M. 1550	Cami İnşa, Tamir ve Termimi için tahsisât ¹⁰
6.	II. Selim İmaret Vakfiyesi	Konya	1566-1574 ¹¹	31 Köy, 8 Mezraa, 2 Yer, Taamiye için 12750 Kuruş ¹²

yakınındaki arazininhissesi, 10- Aymanos Köyü'ndeki arazinin hissesi, 11- Sudirhemi (Sille) nahiyesine tabi Başara Köyü'nün hissesi, 12- Türbe Hamamı'nın hissesi." Bu mevkufattan elde edilen gelirin onda biri mütevelliyeye geri kalanı ise her gün Kur'an'dan birer cüz okuyan dört kişiye tahsis edilecektir (KMMA, Zarf Nu: 72; Küçükdağ, 1994, s. 86).

⁸ VGMA, Esas Defter Nu: 148(9/1), Sıra nu: 2095. Şadırvan Vakfı'nın ne zaman kurulduğunu gösteren önemli kayıtlardan birisi Nişancı Tarihi'nde geçen şu nakildir: "Hayrât-ı Sultan Selim Hân-ı Evvel der Konya. Medine-i Konya'da âsûde olan Hz. Manla Hümkârın mezar-ı pür-envâr-ı şerifi kurbüne su getirüp bir âli şadırvan binâ eyledi. Sene 923. Der Târih-i Nişancı." (Nişancı Mehmed Paşa, 1873/1290, s. 191; Ateş, 1992, s. 31). Şadırvan Vakfı'nın 12 Nisan 1693 tarihinde gelir ve gider kalemleri kaydedilmiştir, buna göre vakfın toplam mahsulatı 6457 akçedir (BOA, EV.HMH.d., Defter Nu: 686). Vakfın 12 Mart 1714'teki muhasebe hesabına göre ise mahsulât 35574 Kuruştur (BOA, EV.HMH.d., Defter Nu: 1954).

⁹ Sadr-ı 'Azam PİR Mehmed Paşa ibn Mehmed Cemalüddin Aksarayî Vakfiyesi, H. 2 Receb 927/8 Haziran 1521, VGMA, Defter nu: 747, Sayfa Nu: 481, Sıra Nu: 315; 1584 yılına ait evkâf defterine göre buradan Mevlânâ Dergâhı'na icâre olarak 200 akçe kira verilmektedir (VGMA, ED., Defter Nu: 584, V6a.).

¹⁰ Söz konusu Cami Vakfı'nın kuruluşu ile ilgili önemli kayıtlardan birisi Nişancı Tarihi'nde geçen şu nakildir: "Hayrât-ı Sultan Süleyman Han-ı Gâzî der-Konva. Şehr-i Konya'da Sultan ı Maneuî, sâhib-i Mesnevî Monla Celâleddîn-i Rûmî Kuddise sırruhul-aziz için mezar-ı pür-envar-ı şerifi kurbünde bir câmi'-i ref'i ve mescid-i meni'bina olundu ki, mütâba'at-i millet-i hanîfe ve mütâba'at-i şerî'at-ı Muhammediyye ile süfîyyân-ı sâfi-meşreb ve sahih mezheplerde gelen intibahı bir sırr-ı libâs-ı talcuâdır. Evkât-ı hamsede cem' olunup ba'de ez-edâ-i ferâ'iz-i salavût ve sünen ve nevâfil ve vâcibâtıda lisân-ı kâl ve zebân-ı hâl ile tevhid-i Melik-i müte'ale iştigalden ale't-tevâli' hâli olmayalar. Sene 957. Der Târih-i Nişancı." Bu kayda ilave olarak Kanunî Sultan Süleyman'ın Sultan Veled Medresesi'nin yıkık bölümlerinin tamir ve termimi için çeşitli vakıflar tahsis ettiği anlaşılmaktadır (Nişancı Mehmed Paşa, 1873/1290, s. 266; Ateş, 1992, s. 32).

¹¹ Vakfiyedeki tarih sehven H. 900/M. 1494 senesi kaydedilmiştir. Dolayısıyla bu vakıf II. Selim döneminde 1566-1574 yılları arasında tanzim edilmiştir.

¹² Söz konusu bu vakıf esasen Konya'daki Selimîye Camii ve Külliyesi'ne aittir. II. Selim İmaret Vakfiyesi'ne göre Külliye'nin içerisinde bulunan matbâhından çıkan yemeğin dervişân ve misafirlere yetmediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple Mevlânâ Külliyesi'ndeki Mevlevî dervişân ve misafirlerin ihtiyaç duyduğu taamiyelerinin II. Selim'in İmaret Vakfı'ndan karşılanması sağlanmıştır. Söz konusu bu durum vakfiyede şu şekilde geçmektedir: "Konya şehrinde kutubların kutbu, irşad ve hidayet dairesinin mihver-i olan Mevlânâ Celâleddin Hazretlerinin türbesi civarında, oraya gelip uğrayan hayırlı Müslüman fukarasını doyurmak ve misafir etmek için bir imaret yaptırmıştır ki, onun güzelliğini tasvirten kalem âcizdir. Kenarları birbirine eşit, şekli mütenasiptir. Bir mutfağı müstemildir ki, onda türlü türlü yemekler hazırlanır, nimet kaynağıdır. Kilerlerinde kap kaçak eksiksiz olup, her türlü ihtiyaç malzemesi ve yiyeceklerle doludur. Ambarında gerekli diğer malzemelerle hububat ve diğer ürünler bol bol vardır. Geniş bir ahır ile gerekli diğer bölümlerin tümü vardır. Gelen misafirleri ağırlamak için tabhâne denilen misafir odaları ile tuvalet ve benzeri ihtiyaç duyulan gerekli bölümlerin tümü mevcuttur... Sözü geçen vâkıf hazretleri yasal işlerinde bilumum tasarrufları ile akitlerinin doğru ve geçerli olduğu bir halde iken sözü geçen imareti fakirlere, yoksullara, yolculara, her türlü muhtaç ve gariplere, kim olursa olsun, hangi memlekette bulunursa bulunsun, oraya iltica eden ve gelen her misafire ait olmak üzere vakfetmiştir." (VGMA, ED., Defter Nu: 734/85-95; Ateş, 1992: s. 32). İmaret vakfı, gelirleri kifayet etmediği için kısa sürede harap vaziyete düştüğünde III. Murad döneminde yenilenmiş ve yeni akarât tahsis edilmiştir (BOA, ADVNS.MHM.d., Defter Nu: 39, Hüküm Nu: 126).

7.	Sultan IV. Murad Han Vakfı	Konya	1634-1635	150000 Akçe ¹³
8.	MİRİMİRÂN Murad Paşa Vakfiyesi	Konya	H. Evâsıt-ı Receb 894/M. Eylül-Ekim 1576	1 Han ¹⁴
9.	Hüseyin Çelebi Vakfiyesi	Konya	1666-1679	1 Han, 1 Şadırvan, 1 Mescid ve Dekâkîn ¹⁵
10.	Bostân Çelebi ibn Abdülhâlim Çelebi Vakfiyesi	Konya	H. 30 Receb 1113/M. 31 Aralık 1701 ¹⁶	Tahmishâne ¹⁷
11.	Bayramzâde Mehmed Paşa Vakfı	Adana	---	1 Han ¹⁸
12.	Hacı Mehmed Ârif Efendi ibn Abdurrahman Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 20 Rebiulevvel 907/M. 3 Ekim 1731	1 Han ¹⁹
13.	Câfer Paşa Vakfiyesi	Kıbrıs	H. 7 Zilhicce 1149/M. 8 Nisan 1737	12000 Akçe ²⁰
14.	Sultan III. Mustafa Vakfı	Konya	---	Sanduka Püşidelerin İşlenmesi için 10000 Kuruş ²¹
15.	Murat Paşa Vakfı	Konya	---	750 Kuruş ²²
16.	Şeyh Numan Beyefendi Vakfiyesi	İstanbul	H. 17 Cemaziyelevvel 1206/M. 12 Ocak 1792	18 Kuruş
17.	Mustafa Dede Bey Vakfiyesi	Sakız	---	1 Havz, 1 Dolab, 1 Kule, 1 Tarla, Eşcâr-ı Müştemil 1 Bahçe ²³

¹³ Sultan IV. Murad Suğla hâssından 150000 akçeyi Mevlânâ Vakfı için tahsis etmiştir (KŞS, Nu: 3, s. 71). Ayrıca başka bir kayıt “Sultan Murat Han Vakfiyesi’ne ait şadırvan suyunun fazlasının Kütüphâne civarındaki medreseye verilmesi, senelik beş yüz üç kuruş karşılığında ücret verilmesi” hakkındadır. Dolayısıyla belgeden anlaşıldığına göre söz konusu 503 kuruşluk tahsisat vakfiyede geçmemekte ve daha sonra 1798 yılında tahsis edilmiştir (KŞS, Nu: 67, s. 137-2).

¹⁴ Söz konusu hanın odalarından elde edilen gelir Konya Mevlânâ Dergâhı’nda siyer, hadis ve Mesnevî okutulması için sarf edilecektir. Ayrıca Topraklık Mahallesi’nde bulunan mescidin imam ve müezzininin vazifeleri de bu vakıftan karşılanacaktır (KŞS, Nu: 8, s. 137-2).

¹⁵ Söz konusu vakıf doğrudan külliye ile alâkalı olmamakla beraber Çelebi Efendilerin külliye civarındaki etkilerini göstermesi açısından önemlidir (VGMA, HD, Nu: 1106, s. 38; VGMA, HD, Nu: 1115, s. 6; VGMA, HD, Nu: 1216, s. 14; VGMA, HD, Nu: 1107, s. 84; VGMA, HD, Nu: 1119, s. 227; VGMA, HD, Nu: 555, s. 25).

¹⁶ Vakfiyenin kesin kuruluş tarihi bilinmemektedir. Vakıfla ilgili mühimme hükmünden 1701 senesinde vakıfla ilgili işlem yapıldığı anlaşılmaktadır (BOA, ADVNS.MHM.d, Defter Nu: 112, Hüküm Nu: 302).

¹⁷ Bostan Çelebi’nin kurduğu vakfa ait tahmishaneden elde edilen kira gelirleri vakıf tarafından yaptırılan çeşmelerin masrafına tahsis edilmiştir (BOA, ADVNS.MHM.d, Defter Nu: 112, Hüküm Nu: 302).

¹⁸ 21 Şubat 1784 tarihli bir belgeye göre söz konusu han, Adana valilerinin tüfenkçileri tarafından konaklanmak suretiyle vakfın şartlarına aykırı olarak işgal edilmiş, bu durum Konya’daki Çelebi Efendi tarafından şikâyet konusu yapılmıştır. Çelebi Efendi, söz konusu hanın vakfının şartlarına uyularak buradan elde edilecek gelirin Konya Mevlânâ Dergâhı’na gönderilmesini talep etmiştir (BOA, C.EV., Dosya Nu: 35, Gömlek Nu: 1746).

¹⁹ Söz konusu han, “üst ve alt katlarında 100 oda, bir ahır, tuvalet, içten 4 ve dıştan 25 dükkân olmak üzere 29 dükkânla bir avludan” oluşmaktadır. Handan elde edilen gelir, 6 kişiye günde 1.5 yeni akçe verilmek suretiyle ayrıca vakfedilen 3 cilt Kur’an-ı Kerîm’in okunması için şart kılınmıştır (VGMA, ED., Defter Nu: 624, s. 331; Ateş, 1992, s. 37-38).

²⁰ VGMA, ED., Defter Nu: 624, 208-151.

²¹ Söz konusu bu meblağ 1790 yılında III. Selim tarafından Mevlânâ ve diğer kabirleri örtmek için yaptırılan püşidelerin masrafları için III. Mustafa Vakfı’ndan tahsis edilmiştir (BOA, HAT, 197/9884).

²² Söz konusu gelirin aylık 60 kuruşu yani senelik 720 kuruşu Mevlânâ Dergâhı’nda bulunan Murad Paşa’nın medfun akrabalarının türbe ve kabirlerinin bakımı için, senelik 30 kuruşu da dervişlerin sabun bahâsı için tahsis edilmiştir. (Değerli, 2006: s. 28-29).

²³ Söz konusu akarattan elde edilen gelir senelik 50 kuruştur ve Mevlânâ Dergâhı fukarasına vakfedilmiştir

18.	Sultan III. Selim Han Vakfi	Konya	1789-1807	300 Kuruş ²⁴
19.	Bilinmiyor	Konya	H. 3 Şevval 1212/M. 21 Mart 1798	1 Medrese ²⁵
20.	Es-Seyyid Mehmed Emin Paşa Vakfiyesi	Konya	H. 11 Rebiülahir 1242/M. 12-21 Kasım 1826	10000 Kuruş
21.	Şeyhzâde Ahmed Raşid Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 27 Cemaziyelevvel 1242/M. 27 Aralık 1826	350 Kuruş
22.	Ahmet Paşa Vakfi	Konya	H. Muharrem 1243/M. Ağustos 1827	10000 Kuruş ²⁶
23.	Mehmed Said Hemdem Çelebi Vakfiyesi	Konya	H. 11 Muharrem 1243/M. 4 Ağustos 1827	500 Kuruş ²⁷
24.	Mehmed Said Hemdem Çelebi Vakfiyesi	Konya	H. Muharrem 1243/M. Temmuz-Ağustos 1827	2 Han, 4 Dükân ²⁸
25.	Ahmed Paşa Vakfi ²⁹	Konya	H. Muharrem 1243/M. Temmuz-Ağustos 1827	10000 Kuruş ³⁰
26.	Hamid Paşa Vakfi	Konya	H. Muharrem 1243/M. Temmuz-Ağustos 1827	10000 Kuruş ³¹
27.	Cabbarzâde Celâleddin Mehmed Paşa	Konya	H. Muharrem 1243/M. Temmuz-Ağustos 1827	10000 Kuruş ³²
28.	Eş-Şeyh Mehmed Said ve Es-Seyyid Mehmed Nesib Dede Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 1 Muharrem 1245/M. 3 Temmuz 1829	150 Kuruş ³³
29.	Es-Seyyid Hâfız Mehmed Emin Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 18 Safer 1252/M. 4 Haziran 1836	300 Kuruş
30.	Es-Seyyid Ömer Ağa Vakfiyesi	Konya	H. 1 Muharrem 1253/M. 7 Nisan 1837	3000 Kuruş

(Değerli, 2006, s. 29).

²⁴ Söz konusu meblağ senelik olarak Konya Mevlânâ Dergâhı'nın bal mumu giderleri için tahsis edilmiştir (Değerli, 2006, s. 32).

²⁵ Söz konusu medrese, On oda ve bir dershaneden ibaret olan bu medrese, yıllık 720 akçe mukataa-i zemin karşılığında yapılmış ve ilim öğrencilerinin iskân edilip eğitilmesi için tahsis edilmiştir (VGMA, ED., Defter Nu: 2176, s. 293; Ateş, 1992, s. 39).

²⁶ Söz konusu meblağ külliye'nin aydınlatma giderlerini karşılamak için vakfedilmiştir (Değerli, 2012: s. 467).

²⁷ Söz konusu meblağ Muharrem ayında bal ile aşure yapıp Mevlânâ Dergâhı'ndaki dervişân u fukaraya dağıtılması için vakfedilmiştir (Değerli, 2006, s. 48).

²⁸ Söz konusu han ve dükânlardan elde edilen gelir dergâhta bulunan dervişân ve fukarânın ihtiyaçları için ve Mirâciye okuyan kişiye tahsis edilmiştir (Değerli, 2006, s. 51).

²⁹ Söz konusu vakıf Sertabbâh Nesib Dede Efendi marifetiyle kaydettirilmiştir.

³⁰ Söz konusu gelir külliye'nin kahve bâhâ, kahve mangırı, kandil ve dergâh fukaraları için mâhiye masrafları için vakfedilmiştir (Değerli, 2006: s. 50).

³¹ Söz konusu meblağdan gelen 1500 kuruşluk ıstirbah gelirinin 1200 kuruşu dergâhın kahve masrafına geriye kalanı da Çelebi Efendi, Tarikatçı, Aşçı, Türbedâr ve Serneyzen Dedelere tahsis edilmiştir (Değerli, 2006, s. 51).

³² Söz konusu meblağdan elde edilen ıstirbah geliri Çelebi Efendi, dervişân ve fukarânın ihtiyaç ve vazifeleri için vakfedilmiştir (Değerli, 2006, s. 51).

³³ Söz konusu meblağ Konya Mevlânâ Dergâhı'nın yemeklik tuz ihtiyacı masraflarının karşılanması için vakfedilmiştir (Değerli, 2006, s. 47).

31.	Es-Seyyid El-Hac Ali Paşa Vakfiyesi	Konya	H. 1 Muharrem 1253/M. 7 Nisan 1837	7500 Kuruş
32.	Es-Seyyid Mehmed Necib Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 25 Receb 1253/M. 25 Ekim 1837	500 Kuruş
33.	Eyub Paşa ibn Mustafa Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 1 Rebiulahir 1256/M. 2 Haziran 1840	6000 Kuruş
34.	Es-Seyyid Mehmed Ali Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 1 Cemaziyelevvel 1262/M. 27 Nisan 1846	500 Kuruş
35.	Çelebi Mehmed Said Hemdem Çelebi Vakfiyesi	Konya	1814-1859	1 Medrese ³⁴
36.	Es-Seyyid Abdülkâdir Efendi Vakfiyesi	Midilli	H. 13 Muharrem 1273/M. 13 Eylül 1856	250 Kuruş ³⁵
37.	Hüseyin Hüsnü Beg ibn Eyub ağa Vakfiyesi	Konya	H. 11 Şevval 1278/M. 11 Nisan 1862	4000 Kuruş
38.	Ömer Ağa ibni Hasan Vakfiyesi	Konya	H. 29 Receb 1279/M. 20 Ocak 1863	2000 Kuruş ³⁶
39.	Mehmed Emîn Beg ibn Feyzullah Vakfiyesi	Konya	H. 1 Cemaziyelahir 1284/M. 30 Eylül 1867	3000 Kuruş ³⁷
40.	Osman Vehbi Dede Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 5 Şaban 1322/M. 15 Ekim 1904	1 Dükkân ³⁸
41.	Abdülvâhid Çelebi Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 1 Rebiulevvel 1323/M. 6 Mayıs 1905	1 Bahçe ³⁹
42.	Hacı Mehmed Ceri Dede Efendi Vakfiyesi	Konya	H. 20 Cemaziyelevvel 1325/M. 1 Temmuz 1907	300 Mecidi Altın

Tablo 1’de de görüldüğü üzere Konya Mevlânâ Külliyesi’nin Celâliye Evkâfı’na dâhil edilen vakıflar, XV. yüzyılın sonlarından başlamaktadır. Bu dönemde Konya Mevlânâ Dergâhı’nda 11. postnişin olarak 1460-1461/1509-1510 yılları arasında Pîr Âdil Çelebi oğlu Cemâleddîn Çelebi (Ö. 1509)’nin şeyhlik görevini yürüttüğü görülmektedir. Dolayısıyla Konya Mevlâna Dergâhı ilk defa Cemâleddîn Çelebi zamanında Osmanlı Devleti’nin hâkimiyetine girmiştir. Sefine-i Nefise-i Mevlevîyân’a göre II. Bâyezid, Cemâleddîn Çelebi’ye alâka göstermiş, türbedeki sandukaları yenileyerek üzerlerine örtülmek üzere kıymetli kumaşlar göndermiştir (Sâkıb Mustafa Dede, 1283, s. 139-144). Mevlânâ Türbesi’nin kible duvarının içerisinde 3.98 metre enindeki duvarda iki satır olarak yazılan bir kitabede Mevlânâ

³⁴ Söz konusu medrese Çelebi Mehmed Said Hemdem Çelebi’nin babası Şeyh Hacı Mehmed Efendi tarafından yapılmış ve Çelebi Mehmed Said Hemdem Çelebi tarafından yeniden inşa edilmiştir (VGMA, ED., Defter Nu: 865/178; Ateş, 1992, s. 39).

³⁵ Söz konusu meblağ Mevlânâ Türbesi’nin kapısının üzerindeki kandilin yağ masrafı için senelik olarak vakfedilmiştir. Ayrıca vakfedilen zeytinliklerden elde edilen gelir de Konya Mevlânâ Dergâhına vakfedilmiştir (Değerli, 2012, s. 468).

³⁶VGMA, ED., Defter Nu: 583/196.

³⁷Söz konusu bu vakıf, fevkânî ve tahtânî elli bâb oda, bir kebîr ahur, bir kahvehâne ve bitişinde iki adet dükkândan oluşan bir han vakfidir. 3000 kuruş gelirden arta kalanının Konya Mevlânâ Külliyesi’nin kandil masrafları için harcanması şart kılınmıştır (KŞS. Nu: 92, s. 196-1).

³⁸ Söz konusu dükkândan elde edilen gelirin külliye de okunan mirâciye masrafına ya da Huzûr-ı Pîr’in temizliği için kullanılması şart kılınmıştır (KŞS. Nu: 113, s. 106-1).

³⁹ Söz konusu bahçeden elde edilen gelirin hücrenişinin yemek masraflarına harcanması şart kılınmıştır (KŞS, Nu: 142, s. 111-1).

Türbesi'ndeki yeşil kubbenin iç tarafının II. Bayezid zamanında yaşamış olan Mevlevî Mehmedzâde Halepli Abdurrahman tarafından nakşedildiği yazılıdır (Konyalı, 2007, s. 426). Türbenin iç kısmındaki nakışların II. Bayezid zamanına ait olduğu, kible duvarındaki kitabede geçen bilgilerle sabittir. Ayakların arasındaki duvarların da bu tamir esnasında kaldırıldığı ve köşelerin yuvarlatılarak nakışlarla bezenmiş olduğu düşünölmektedir (Karamağaralı, 1966, s. 42).

1500 yılında tutulan 565 numaralı Evkâf Defteri'nde Konya Mevlânâ Külliyesi'nin Celâlîye Evkâfı'na Belviran Kazası'nın da eklendiği görölmektedir (TKGMA, ED., Defter Nu: 565, Varak: 1a-5a.). Yavuz Sultan Selim (1512-1520) dönemine ait Karaman Evkâf Defteri'ne göre ise bu sancaklara Beyşehir Sancağı da eklenmiştir.⁴⁰ 1522 yılına ait defterde ise Konya, Sahra, Vilayet-i Saîd İli, Hatun Saray, Sudiremi, Akşehir isimleri geçmektedir. Bu defterde önceki defterlerde geçen Aksaray, Ilgun, Belviran ve Larenden isimlerinin geçmemesinin sebebi Konya Mevlânâ Külliyesi'nin en önemli unsurları olan türbe ve cami vakıflarının ayrı ayrı tutulmayıp yekûn olarak verilmesidir. Bu manada defterde cami vakfı olarak 6 köy sayılmakta ancak bu köylerin isimleri ve bağlı oldukları sancaklar belirtilmemektedir (BOA, TT, Defter Nu: 387, s. 25). 1584-1585 yılına ait 584 numaralı defterdeki bilgiler de Yavuz Sultan Selim dönemine ait defterdeki bilgiler ile paraleldir (TKGM, ED., Defter Nu: 584).

XVI. yüzyılın son yıllarından itibaren tutulan muhasebe kayıtları Celâlîye Evkâfı'nın gelir kalemlerini ayrıntılı bir şekilde değil senelik yekûnuna göre kaydetmektedir. Bu durum Celâlîye Evkâfı'nın 1476-1585 yılları arasında Karaman Eyaleti içerisindeki sancaklarda bulunan karye ve mezralardaki akarât kalemlerinin tafsilatlı bir şekilde XVII. yüzyılın başından itibaren takip edilmesini güçleştirmektedir.

Bu olumsuz gelişmeye Osmanlı Devleti'ndeki vakıfların idare usulünün zaman içerisinde değişimi de eklendiğinde Celâlîye Evkâfı adı altında dağınık bir şekilde kaydedilmiş birçok akarât ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla muhasebe kayıtları vasıtasıyla XVII. yüzyılın ortalarına kadar yekûn olarak tespit edilebilen Celâlîye Evkâfı'nın gelişim süreci, birçok kişinin münferit olarak kurduğu ve vakıflarında Konya Mevlânâ Külliyesi'ne tahsis ettiği gelirlerin tespit edilmesiyle takip edilebilmektedir. Ancak arşiv belgelerinde Celâlîye Evkâfı olarak kaydedilen her belge doğrudan Konya Mevlânâ Külliyesi ile alâkalı değildir. Konya dışında bulunan mevlevîhâne veya zaviyelerdeki bir takım gelirler Celâlîye Evkâfı'na kayıtlı olmakla beraber söz konusu yerlerin gelirleri buldukları bölgedeki mevlevîhâne veya zaviyelere merbuttur. Meselâ Celâlîye Evkâfı'ndan olup Bursa Mevlevîhânesi'ne merbut Dirincik Çiftliği'nin arazi gelirlerinin böyle olduğu anlaşılmaktadır (BOA, BEO, Dosya Nu: 1266, Gömlek Nu: 94911; BOA, DH.MKT, Dosya Nu: 2175, Gömlek Nu: 84). Diğer taraftan Karahisar Mevlevîhânesi'nin hasılât-ı vakfiyesinin Celâlîye Evkâfı'na dâhil edildiği görölmektedir (BOA, BEO, Dosya Nu: 4362, Gömlek Nu: 327094; BOA, MV., Dosya Nu: 241, Gömlek Nu: 2). Kıbrıs Mevlevîhânesi de Evkâf-ı Celâlîye'nin mülhâkâtı olarak geçmekte ve diğer Celâlîye Evkâfı gibi müstesna vakıflar arasında sayılmaktadır (BOA, KB.MAA.FE., Dosya Nu: 2, Gömlek Nu: 14).

Celâlîye Evkâfı'nın akarâtı da diğer büyük evkâflar gibi zamanın değişmesine bağlı olarak⁴¹ çeşitli sebepler sonucunda "Mukataa" adı verilen devletin nakit ihtiyacını karşılamaya

⁴⁰ Söz konusu defter Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da bulunan Kiril ve Metodiy Kütüphanesi'nin Şarkiyat Bölümü'nde 713 Numarada bulunan defterdir. Bu defter Seyit Ali Kahraman tarafından yayımlanmıştır (Kahraman, 2009).

⁴¹ 1586 yılında Evkâf-ı Haremeyn Nezâreti'nin kurulması ile ülkenin çeşitli yerlerinde bulunan Mekke ve

yönelik maliye sistemi uygulaması esas alınarak yönetilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla bu noktada mukataa sisteminin Celâlîye Evkâfı'nın akarâtından sağlanan gelir tahsilindeki rolünün de göz önünde tutulması gerekmektedir. Mukataa, genel anlamıyla Osmanlı Devleti'nin maliye sisteminde vergi gelir birimini ifade eden bir terimdir (Genç, 2006, s. 129). Mukataa, XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmed döneminde devlete ait emlakın belirli kişilere verilmesine binaen bir nevi kira bedeli olarak devlete ödenmesi istenen gelir miktarını ifade etmiştir (Çakır, 2003, s. 31-32). Bu durum zaman içerisinde değişerek söz konusu gelirin toplanması da belirli kişilere tevzi edilmeye başlanmıştır. Mukataanın bu önceki ve sonraki durumunu birbirinden ayıran belki de en belirli özellik devlete ait yerlerin -daha sonraları da- mukataa olarak verilmesinin yanında Sancak Beyi, Muhzır (Aydın ve Tak, 2008, s. 146), İmaret Mütevellisi (Aydın ve Tak, 2008, s. 113) gibi vergi ünitelerine sahip olan kişilerin sahip oldukları bu vergi ünitelerini de mukataa olarak verme yetkisine sahip olmalarıdır. Esasen bu durumun aksine dair şer'i ya da örfi bir kanun görülmemekle beraber Fatih Sultan Mehmed döneminde daha merkezi bir devlet anlayışıyla mukataa sisteminin uygulandığı söylenebilir. Ancak daha sonra XVI. yüzyıldan XIX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar çeşitli iktisadî yaklaşımlar neticesinde bu durumun devlet tarafından daha gevşek tutulduğu anlaşılmaktadır (Genç, 2006, s. 130-132).

Mukataa sistemi, belirli bir bedel karşılığında devlete ait bir gelir kaynağının kişi ya da kişilere kiralanması ve bunun iki taraf arasındaki bir anlaşma ile tescillenmesi suretiyle uygulanmaktadır. Devlet bu anlaşmayı çoğu zaman açık arttırma usulü ile en yüksek kira bedelini veren kişi ya da kişiler ile yapmaktadır. Söz konusu anlaşma, bir ile üç yıl sürmekte, özel durumlarda ise dokuz, hatta on iki yıla kadar uzayabilmektedir. Kendisi ile anlaşma imzalanan mültezim, anlaşmanın süresi ne kadar olursa olsun devlete olan ödemesini yıllık olarak vermekle yükümlü tutulmuştur (Genç, 2000, s. 155; Genç, 2003, s. 516-518). Ödenen kira bedeli "mukâtaa-i zemîn, icâre-i zemîn" ya da kısaca "mukâtaalı" şeklinde tanımlanmıştır (Öztürk, 2006, s. 132-134). Mukataaya verilen vergi birimlerinin istenilen gelirin karşılanması karşılığında zimmîlere de verildiği görülmektedir (Aydın ve Tak, 2008, s. 113).

Tıpkı devletin topladığı vergi gelirini korumak ve arttırmak istemesi gibi büyük vakıf yöneticileri de vakıfların gelirlerini korumak ve arttırmak için mukataa sistemini uygulamaya koymuştur. Vakıf mütevellileri vakıflarının çeşitli akarâtını mukataa veya iltizam usulüne göre

Medine'de kurulmuş vakıfların tek elden idare edilmesi amaçlanmıştır. Bu nezarete daha sonra padişah, dârüssaâde ağaları, padişah kadınları ve paşaların vakıfları da eklenmiştir. Böylece nezâret dârüssaâde yazıcılığı, mukâtaacılık, muhasebecilik ve müfettişlik olmak üzere dört memuriyetle idare edilmiştir. I. Abdülhamid, 1774 yılında Hamidiye Vakıfları Nezâreti adıyla yeni bir teşkilat kurmuştur. Bu teşkilatın ismi daha sonra Evkâf-ı Hamidiye ve Mülhakâtı olarak değiştirilmiştir. III. Mustafa ve II. Mahmud'un vakıflarının birleştirilmesiyle de 1826 yılında kurulacak olan Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti'nin temeli atılmıştır. 1828 yılında kapı ağalarının nezaret ettiği vakıflar, 1830 yılında hazinedârbaşı, kilercibaşı, topçubaşı, bostancibaşı ve sarây-ı cedîd ağalarının nezaretindeki vakıflar, 1831 senesinde de İstanbul ve Bilâd-ı Selâse kadıları ve Haremeyn Müfettişliği Nezâreti'ndeki vakıflar Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti'ne dâhil edilmiştir. Aynı şekilde 1832 ve 1835 yıllarında da Su Nezâreti gibi çeşitli evkâf idareleri Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti'ne bağlanmıştır. Nihayet Sultan Abdülmecid Vakıflarının da bağlanmasıyla Konya Mevlânâ Külliyesi Evkâfı'nın da içerisinde bulunduğu sekiz adet müstesna vakıf hariç olmak üzere Osmanlı Devleti'ndeki tüm vakıflar tek bir idare altında birleşmiştir. Böylece Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti, idaresi mazbut ve mazbut vakıfların hem nâzırı hem mütevellisi, mülhak vakıfların ise tek yetkili idarecisi olmuştur. Ancak yolsuzlukların giderilmesi ve vakıf idarelerindeki dağınıklığın giderilmesi için oluşturulan Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti, istenilen neticeyi vermemiştir. Vakıflara ait köy ve mezra aşarları ile mukâtaa bedellerinin devlet tarafından tahsili, bu tahsilin bedeli olarak alınan miktarın mîrî hazine lehine yükseltilmesi, vakıfların gelir fazlalarına el konulması, elde edilen vakıf gelirlerinin %15'inin tecil edilmesi gibi uygulamalarla gelirlerin Maliye Hazinesi'nde tutulması vakıf eserlerinin harap ve bakımsız bir hale gelmelerine sebep olmuştur. Böylece vakıflar borçlu, mütevelliler yoksul, hayır eserleri de harap bir hale gelmiştir (Öztürk, 1995, s. 522-524).

işletmişlerdir. Konya Mevlânâ Külliyesi özelinde de aynı durum görölmektedir. XV. yüzyıldan XVI. yüzyılın ilk yarısına kadar kayıtlar, tımar sistemine göre tutulmuştur. XVI. yüzyılın ortalarından sonra ise vakıf gelirlerinin önemli bir kısmı mukataa veya iltizam olarak kaydedilmiştir. 1476 yılında Mukataa-i Dekâkîn-i Enderun-ı Şehir (der Çarşu-yı Yayıncılar) ve Mukataa-i Karuza ve Seyyedân-ı mâhi başlığı altında 572 akçelik bir gelir görölmektedir (TKGM, ED., Defter Nu: 564, v. 2a.). Bu durum 1483 ve 1500 yıllarındaki kayıtlarda da tekrar etmiş, 1483 yılında 552 akçe (TAK, MC, O-116/1.), 1500'de ise 507 akçelik gelir elde edilmiştir (TKGM, ED., Defter Nu: 565, v. 5a-5b.).

1522 yılına gelindiğinde söz konusu bu mukataalara Mukataa-i Başhâne ve Sâlyâne an mukâtaât-ı Vilayet-i Karaman an memlehâ-i Koçhisar eklenmiş ve gelir ise oldukça yükselerek 37048 akçeye ulaşmıştır. 1584 yılında mukataa gelirleri 960 akçeye gerilemiştir (TKGM, ED., Defter Nu: 584, v. 6b.). İki rakam arasındaki farkın tam olarak hangi sebepten kaynaklandığı tespit edilememiştir. Ancak mukataalara yapılan ekleme ve çıkarmalar göz önünde tutulduğunda 1584 yılında söz konusu mukataa gelirlerinin büyük bir bölümünün bir gerekçeyle çıkarıldığını düşünmek yanlış olmaz. 1597/1598 yıllarına ait defterde Konya Mevlânâ Külliyesi'nin karye gelirlerinin çoğu mukataa olarak kaydedilmiştir. Bu bağlamda Çavuş Karyesi, 1300 akçelik bir gelir ile İlyas ve diğer mültezimlerin zimmetine verilmiştir (BOA, MAD.d., Defter Nu: 1381, v. 2a.).

Külliye'nin Karaman Vilayeti'nde bulunan birtakım vakıf gelirleri ise Akça-i Salyâne-i Evkâf olarak Fazlullah ve Yahya Efendilere 45200 akçe karşılığında bırakılmıştır. Bu dönemde bazı dükkân ve bağların gelirleri mukataa olarak kaydedilmiş, bu dükkân ve bağlar Abdülkerim'e 7515 akçelik bir gelir karşılığında bırakılmıştır. Salur, Göde, Bağlu, Karaarslan, Kavak, Aymenos, Filoris, Mahalle-i Türbe-i Celâliyye ve Saraycık Karyelerinden gelen çeşitli gelirlerin 235707 akçelik kısmının 180597 akçelik bölümü iltizamın zaptında bulunmaktadır. Ayrıca 26403 akçelik bir nakdin de iltizamda olduğu görölmektedir. *An mahsûl-i mukataa-i öşr-ü gallât* başlığı altında ise Taşpınar, Karayayla, Salur ve Yalman Karyeleri, Ömer, Kürekçi Yusuf ve Mustafa isimli mültezimlere 19118 akçe karşılığında iltizama verilmiştir. Aynı şekilde Yenice, Sivrice ve Kavak Karyeleri, Nuri ve Musa'ya 99390 akçeye, Çavuş, Kiliseini, Halil Hacı ve Kiçimuhsine Karyeleri Ali Çelebi'ye 18557 akçeye, Balıklağu Karyesi Sevindik Bey'e 10124 akçeye, Aymenos, Filoris ve Karaarslan Karyeleri Mustafa'ya 21611 akçeye, Saraycık Karyesi Hacı Nurullah'a 2300 akçeye, Sazala Karyesi Musa b. Mustafa'ya 3600 akçeye, Monos Karyesi Yeniçeri Mustafa'ya 1200 akçeye, Salur, Bağlu ve Göde Karyeleri Keyvan ve Hacı Rıdvan'a 39618 akçeye ve son olarak Çukur Karyesi aynı şekilde Keyvan ve Hacı Rıdvan'a 15639 akçeye iltizama verilmiştir (BOA, MAD.d., Defter Nu: 1381, v. 3a.).

Çoğunluğunu söz konusu mukataa gelirlerinin oluşturduğu 1597/1598 yıllarına ait muhasebe kayıtlarına göre Mevlânâ Külliyesi'nin vakıf akarât gelirleri 470821 akçeye ulaşarak külliyenin en fazla gelir elde ettiği yıllardan biri olmuştur. Bu dönemde 470821 akçelik gelire karşılık 356114 akçelik bir gider oluşmuştur (BOA, MAD.d., Defter Nu: 1381, v. 2a.). Yani Mevlânâ Külliyesi, bir sonraki yıla 114707 akçelik bir fazla ile girmiştir. Bu fazla verme durumu 1600 yılında da devam etmiş, Konya Mevlânâ Külliyesi 1476-1680 yılları arasında en yüksek geliri bu yılda elde etmiştir. Bu dönemde 484494 akçelik bir gelire karşılık 365267 akçelik bir gider oluşarak 119227 akçelik bir artı gelir oluşmuştur. Böylece Konya Mevlânâ Külliyesi, tarihindeki vakıf akarât gelirinin zirvesine ulaşılmıştır. Ancak 1600 yılından 1607 yılına gelindiğinde Konya Mevlânâ Külliyesi'nin vakıf akarât geliri 484494 akçeden 87100 akçeye kadar düşmüş, bu durum külliyenin gelirlerinin giderlerini karşılayamaz hâle gelmesine sebep olmuştur (Erdoğru, 1996, s. 48). Konya Mevlânâ Külliyesi'nin gelirindeki söz konusu bu büyük düşüşün sebebini Osmanlı Devleti'nin bu dönemde içinde bulunduğu siyasi, sosyal, askerî ve iktisadi karşıklıklarda aramak gerekir.

Celâlılerden kaçan halkın bir kısmı hükümetin izni ile uygun yerlerde yapılan palankaların ve şehirlerle kasabalardaki kalelerin içine sığınmışlar ve ulaşılması güç, sarp, dere içi ve ormanlık yerlerde kurulan derme-çatma yeni köylere taşınmak suretiyle, eski köylerin yerlerini değiştirmek zorunda kalmışlardır. Ahalinin bir kısmı ise başka sancaklara, özellikle doğunun sınır vilâyetlerine göç etmek zorunda kalarak türlü yönlere dağılmışlardır (Akdağ, 1964, s. 42). Amasya, Kastamonu, Karahisar-ı Sahip (Afyon), Kütahya, Saruhan, Alaiye ve Konya tarafları Celâlî isyanlarının en etkili olduğu yerler olmuştur. Söz konusu bu durum Konya Mevlânâ Külliyesi'nin vakıf gelirlerine de yansımıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere 1600 yılında zirve yapan Konya Mevlânâ Külliyesi'nin vakıf gelirleri 1602 yılından başlamak üzere ciddi şekilde düşerek 1607 yılında 87100 akçeye kadar gerilemiştir. Söz konusu bu istikrarsız dönem, Karaman Eyaleti içerisinde bulunan sancak ve karyelerde büyük demografik değişikliklere sebep olmuştur. Bu sancak ve karyelerin bir kısmının Konya Mevlânâ Külliyesi'nin vakıf köylerinden olması, bazı vakıf köylerinin ortadan kalkmasına ya da harap bir duruma dönüşmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla Konya Mevlânâ Külliyesi, 1603-1607 yılları arasındaki Büyük Kaçgun döneminde Osmanlı Devleti'nin genelinde olduğu gibi sosyal ve iktisadi olarak çöküntüye uğramış görünmektedir.

Serdar Ferhad Paşa'nın Konya ve Kayseri'deki ayaklanmaları bastırmakta başarısız olması sebebiyle Kuyucu Murad Paşa serdar olarak tayin edilmiş, Kuyucu Murad Paşa da Celâlî isyanlarını bastırmak için hazırlıklara başlamıştır. 1607 yılında Celâlî isyanlarının büyük bir kısmını ortadan kaldırmış, ancak bu süreç 1610 yılına kadar devam etmiştir (İşbilir, 2002, s. 507-508). Kuyucu Murad Paşa'nın 1607 yılında Celâlîlerin büyük bir kısmını ortadan kaldırmasıyla ayaklanmaların yıkıcı etkileri bir nebze de olsa ortadan kalkarak Karaman Eyaleti'ndeki sosyal ve iktisadi durumda nispeten bir iyileşme olmuştur. 1607 yılından sonra Konya Mevlânâ Külliyesi'nin vakıf gelirlerinde de bir artış yaşanmış, külliyenin vakıf gelirleri 1609 yılında 318384 akçeye kadar yükselmiştir. Ancak söz konusu sosyal ve iktisadi tahribatın etkileri ülke genelinde uzun dönem etkisini göstermiş, buna paralel olarak Konya Mevlânâ Külliyesi'nin gelirleri de giderlerini karşılamakta zorlanmış ve dalgalı bir seyir takip etmiştir.

Konya Mevlânâ Külliyesi, yukarıda da izah edildiği üzere zamanla bazı gider kalemlerini karşılayamaz duruma gelmiş, bu durum Konya Mevlânâ Külliyesi'ni yöneten Çelebi Efendiler ile merkezî yönetim arasında çeşitli yazışmalara konu olmuştur. Söz konusu gider kalemlerinin merkeze yani İstanbul'a Çelebiler vasıtasıyla bildirilmesi üzerine genellikle olumlu sonuçlar alınmıştır.

4 Ekim 1644 tarihli bir şeriyye siciline göre 1625 yılından itibaren emr-i şerîf ile Konya'da ikamet eden Ermenilerin 154 kadarının cizye vergileri Konya Mevlânâ Külliyesi'nin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere Celâliye Evkâfi'na tahsis edilmiştir. Ancak söz konusu Ermenilerin cizye vergileri tekrar hazine defterine kaydedilince Mevlânâ Külliyesi bu gelirden mahrum kalmıştır. Bu durum Mevlânâ soyundan olan Şeyh Hüseyin tarafından arzuhâl ile merkeze bildirilmiş bunun üzerine eskiden beri olduğu üzere söz konusu cizye vergisinin Konya Mevlânâ Külliyesi'ne verilmesi sağlanmıştır (KŞS, Nu: 7, s. 179-2).

31 Aralık 1644 tarihli bir şeriyye siciline göre ise Karaman'da bulunan Suğla hasplarının senelik gelirinden 150000 akçenin Konya Mevlânâ Külliyesi'nin Matbâh-ı Şerîf giderleri için külliyyeye tahsis edilmesi emredilmiştir (KŞS, Nu: 7, s. 163-1). Bu 150000 akçelik tahsisât, 28 Eylül 1673 tarihli başka bir şeriyye sicilinde de takip edilmektedir (KŞS, Nu: 19, s. 162-2). 12 Kasım 1673 tarihli bir belgeye göre Mevlânâ Vakfı'nın mütevellisi Salih Çelebi, söz konusu Suğla Hasplarından külliyenin dervişânına taamiye masrafı için matbâh-ı şerifte görevli Derviş Cafer bin Ömer'e 7134 akçe teslim etmiştir (KŞS, Nu: 19, s. 149-1). Ayrıca 1675 yılında Suğla mukataasından gelen gelirin yıllık harcama kalemlerini muhtevi bir kayıt hazırlanarak merkeze sunulmuştur (BOA, TS.MA.d, Defter Nu: 1678, Hüküm Nu: 44). Bu bağlamda Selâtin

Vakıflarından olan Evkâf-ı Celâlîye'ye tevcih edilen gelirlerin merkez tarafından denetim altında tutulduğu anlaşılmaktadır.

23 Mart 1676 tarihli şeriyye sicilinde ise söz konusu Suğla haslarının gelir kalemlerinin aşar-ı şeriyye, rüsum u örfiyye, cürm ü cinayet, bâd-ı heva, mâl-i gâyb, mâl-i mefkûd, âdet-i ağnam ile beytü'l-mal ve diğer rüsum-u şeriyyeden oluştuğu anlaşılmakta ve bunlardan elde edilen gelirin 150000 akçesinin Mevlânâ Külliyesi'nin taamiye giderleri için harcanması emredilmektedir (KŞS, Nu: 21, s. 284-2; Gülcan, 1989, s. 343-344). Aynı şekilde 19 Mayıs 1682 tarihli bir şeriyye sicilinde de söz konusu Suğla haslarının gelirinden 150000 akçenin Konya Mevlânâ Külliyesi'nin fukarasının taamiye masraflarına tasarruf edilmesi istenmiştir (KŞS, Nu: 11, s. 289-1). Suğla haslarından gelen akçenin daha sonraki dönemlerde de Konya Mevlânâ Külliyesi'nin taamiye ihtiyaçları için tahsis edildiği anlaşılmaktadır (BOA, AE.SSÜL.II., Dosya Nu: 5, Gömlek Nu: 407).

1599 yılında Cafer Paşa tarafından Kıbrıs'ta kurulan vakfın 8 Nisan 1737 tarihinde İstanbul'da kaydedilen vakfiye suretine göre yıllık 5000 akçelik zeytinyağının Konya Mevlânâ Külliyesi'ndeki Mevlânâ Türbesi'nin kandillerinin aydınlatılmasında kullanılmasına 1000 akçenin de söz konusu zeytinyağının külliyeye ulaştırılması için kira bedeli olarak verilmesini şart kılınmıştır. Buna ek olarak yıllık 6000 akçeyi de külliye'nin şeyhi ve mütevellisine irsâl ve îsâl edilerek semâ ayinlerinde kullanılacak olan elbise masrafları için harcanmasını istemiştir (Cafer Paşa Vakfiyesi, VGMA, ED., Defter Nu: 624, 208-151). 12 Ocak 1792 tarihli İstanbul'daki Üsküdar Mevlevihânesi'ni kuran ve buranın şeyhi olan şeyh Numan Beyefendi Vakfi'nin vakfiyesinin zeyline göre Konya Mevlânâ Dergâhı'nda postnişin olan Çelebi Efendilere günlük 6 akçe, senelik 18 kuruşluk bir meblağın tahsis edildiği anlaşılmaktadır (şeyh Numan Beyefendi Vakfiyesi, VGMA, ED., Defter Nu: 740, 540-212/213).

4 Haziran 1826 tarihli bir şeriyye sicilinde nakit olarak 300 kuruş vakfeden Sâbık Konya Kadısı es-Seyyid Hâfız Mehmed Emin Efendi, bu paradan elde edilecek olan istirbah gelirinin külliye'nin çeşitli giderleri ve külliye'de istihdam olan kişilerin vazifelerinin ödenmesi için harcanmasını istemiştir (Es-Seyyid Hâfız Mehmed Emin Efendi Vakfiyasi, KŞS, Nu: 71, s. 68-1). Bir diğer vakıf ise 1826 yılında vakfedildiği anlaşılan Sâbık Haleb Vâlisi es-Seyyid Mehmed Emîn Paşa'nın kurduğu 10000 kuruşluk para vakfidir (Es-Seyyid Mehmed Emin Paşa Vakfiyesi, KŞS, Nu: 71, s. 64-2). Konya Kâdısı şeyhzâde Ahmed Reşid Efendi'nin 350 kuruşluk vakfi ise 27 Aralık 1826 tarihlidir. Söz konusu nakitten elde edilecek murabahadan 70 kuruş ile dergâhın şadırvanı üzerine iki, meydân-ı muhabbet erkânı önüne de bir yeni kandil yakıtılması ve bunların havanın kararmasından güneşin doğmasına kadar yanar vaziyette tutulması vakfın şartları arasındadır. Ayrıca vâkıf, külliye'nin aşçıbaşısını müteveli, postnişin ve mürşid-i tarikat olan zâtı da nâzır olarak görevlendirmiştir (şeyhzâde Ahmed Raşid Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 71, 67-1).

7 Nisan 1837 tarihli Der-Sa'âdet'ten es-Seyyid Ömer Ağa tarafından vakfedilen 3000 kuruşluk nakitten murabaha yoluyla elde edilen %15'lik gelirden yıllık 54 kuruş, vakfa nâzır olarak seçilen Çelebi Efendi'ye, yine yıllık 18'er kuruş olmak üzere Konya Mevlânâ Külliyesi'nin ser-tabbâhına, vakfın mütevellisi olarak seçilen Dede Efendi'ye, türbedâr dedeye ve ser-nâyzen dedeye toplamda 72 kuruş tahsis edilmiştir. Ayrıca külliye'deki hücre-nişin, matbâh-ı şerif hizmetkârı ve fukara-yı dervişâna da yıllık 324 kuruşluk bir hisse ayrılmıştır (Es-Seyyid Ömer Ağa Vakfiyesi, KŞS, Nu: 73, s. 159-1). Karaman Eyaleti Vâlisi Vezir es-Seyyid el-Hâc Ali Paşa, Konya Mevlânâ Külliyesi'ne 7500 kuruşu %15'lik bir murabaha ile vakfetmiştir. Bu paradan yıllık murabaha yoluyla elde edilecek 1125 kuruşun hepsi yıllık olmak üzere ser-tarikat-ı dergâh Dede Efendi'ye 54 kuruş, vakfın mütevellisine 54 kuruş, ser-nâyzene 27 kuruş, dergâhın türbedârına 15 kuruş ve geriye kalan 900 kuruşun da hücre-nişin, matbâh-ı şerif hizmetkârı ve fukara-yı dervişâna eşit şekilde dağıtılması istenmiştir (Es-Seyyid El-Hac

Ali Paşa Vakfiyesi, KŞS, Nu: 73, s. 166-1). 25 Ekim 1837 tarihine ait vakfın kurucusu, Konya Naibi es-Seyyid Mehmed Necib Efendi, 500 kuruş vakfetmiş, bu paradan murabaha yoluyla elde edilen gelirden yıllık kazancın 20 kuruşunu vakfa mütevellî olarak seçilen kişiye ve geri kalan paranın da huffâz arasından birisine -Mevlânâ'nın türbesi başında Ramazan ayının her günü bir cüz olmak koşuluyla bir hatim indirip ecrini Mevlânâ'ya ve vakıf kurucusunun ebeveyninin ruhlarına hediye ettikten sonra- verilmesini şart kılmıştır (Es-Seyyid Mehmed Necib Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 73, s. 167-2).

2 Haziran 1840 tarihine ait bir şeriyye sicilinde Begşehri Sancağı Feriki Eyüb Paşa ibn Mustafa Efendi 6000 kuruş vakfetmiş %20'lik murabaha ile elde edilecek 1200 kuruşluk kazancın senelik olarak 960 kuruşunu 18 hücerât ve meydân-ı şerifte bulunan kandillerde kullanılan revgan (yağ) için harcanmasını şart kılmıştır. Senelik gelirin bir kısmıyla vakıf nâzırına 100, vakıf mütevellisine 50, ser-tarikat Dede Efendi'ye 25, türbedara 25, kandil yakıcıya 30 kuruş verilmesi, gelirin geriye kalan kısmının da dergâhta sakin bulunan dervişâna dağıtılması istenilmiştir (Eyüb Paşa ibn Mustafa Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 83, s. 49-1). 27 Nisan 1846 tarihinde 500 kuruş vakfeden Konya Nâibi es-Seyyid Mehmed Ali Efendi, bu paradan senelik murabaha ile elde edilecek gelirin 25 kuruşu vakfın mütevellisine, geri kalan kısmı da huffâzdan birisine -Mevlânâ'nın türbesi başında Ramazan Ayı'nın her günü bir cüz olmak koşuluyla bir hatim indirip ecrini Mevlânâ'ya ve vakıf kurucusunun ebeveyninin ruhlarına hediye ettikten sonra- verilmesini şart kılmıştır (Es-Seyyid Mehmed Ali Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 78, s. 103-1).

Medîne Kâdısı Hüseyin Hüsnü Beg ibn Eyüb Ağa ise 11 Nisan 1862 tarihinde 4000 kuruş vakfetmiş, bu paradan senelik %10'luk murabaha ile elde edilecek gelire revgan (yağ) satın alınarak türbe içerisindeki kandiller için sarf olunmasını şart etmiştir (Hüseyin Hüsnü Beg ibn Eyüb ağa Vakfiyesi, KŞS, Nu: 87, s. 45-1). Son olarak 1 Temmuz 1907 tarihli para vakfi Hâcî Mehmed Ceri Dede Efendi ibn Ahmed tarafından kurulmuştur. Tahminen 30000 kuruşluk bir nakite denk gelen bu paranın bir kısmı ile Konya Mevlânâ Külliyesi dâhilinde müsakkafât yapıların kandilleri için revgan temininde kullanılması istenilmiştir. Bu paranın diğer kısmıyla da Pîr Esad Vakfi'na ait olan ahur ve harap olmaya yüz tutmuş hâne yerlerinin satın alınarak Konya Mevlânâ Külliyesi için alt katta sekiz bâb mağaza ve yine alt katta yedi bâb odanın yanı sıra bir samanlık ve bir ahur inşa edilerek Celâliye Evkâfi'na katılması istenilmiştir. Bu binalardan sağlanan gelirlere mütevellilik yapan kişiye 150 kuruş vazife verilmesi ve hücrenişin dervişândan günlük Kuran-ı Kerim'den bir cüz okuyanlara eşit olarak 50 kuruş vazife verilmesi şart kılınmıştır. Hacı Mehmed Ceri Dede Efendi'nin kendisi, yaşadığı sürece 150 kuruşluk vazife ile bu vakfın nezaretine geçmiştir. O, kendisinden sonra tevliyet görevine gelen kişinin bu görevi ücretsiz olarak yapmasını, vefatından sonra da aldığı 150 kuruş vazifinin dergâhın kandil ve şamdan bahası için kullanılmasını şart etmiştir (Hacı Mehmed Ceri Dede Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 116, s. 24-1).⁴²

Yukarıda da değinildiği üzere Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti'nin kuruluş sebeplerinden en önemlisi devlet içerisindeki her vakfın kendi vakfiyesi, kendi tüzel kişiliği ve kendisine ait teamüller çerçevesinde yönetilmesinden kaynaklı vakıf idarelerinin çeşitlilik arz etmesiydi. Bununla beraber devletin bazı vakıflar üzerinde doğrudan bir yetkisi bulunmuyordu. Söz konusu dağınıklığı ortadan kaldıracı için devlet, ilgası kolay olan irsadi vakıfları lağvetmek suretiyle Maliye Nezâretine, lağvetmesi güç olan sahih vakıfları da Evkâf Nezâretine

⁴² Söz konusu vakıflar İzzet Sak tarafından makale konusu edilmiştir. Bu çalışmada belgelerin orijinalleri görölmüş ve İzzet Sak'ın makalesinden de yararlanılmıştır (Sak, 2010, s. 5-10).

bağlamış, böylece vakıflar şeyhülislamlığın yetkisinden çıkarılmıştır. Ancak Konya Mevlânâ Külliyesi Evkâfı gibi kadimden beri müstesna vakıf olarak kabul edilen ve devletin müdahalesinin mümkün olmadığı müstesna vakıfların kendine özgü idaresine karışılmamıştır. Bu durum, Celâliye Evkâfı'nın devlet tarafından tek bir idare altında toplanmasını engellemiş ve evkâfın nispeten dağınık bir hâlde kalmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin dört bir yanına dağılan ve Evkâf-ı Celâliye adı altında kaydedilen gelir getiren yapılar ve mallar, Mevlânâ soyundan gelen mütevellî Çelebiler tarafından yönetilmeye devam edilmiştir. Toplanan gelirler sadece Konya Mevlânâ Dergâhı için değil diğer mevlevîhâne veya zâviyelerin ihtiyaçlarına göre de taksim edilmiştir (Koç, 2020, s. 1166-1173). Osmanlı Devleti'nin 1828-1908 yılları arasındaki reform sürecine bağlı olarak müstesna vakıfların müstesnalığı kaldırılarak devlet müdahalesine açık hâlde getirilmeye çalışılmışsa da bu vakıfların müstesnalığı Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam etmiştir.

1 Şubat 1922 tarihinde mazbut, mülhak ve müstesna vakıflar birleştirilmiştir (BCA, 30.18.1.1, Kutu: 4, Gömlek: 47, Sıra: 1). Cumhuriyet'in ilanından sonra 16 Haziran 1924'te Celâliye Evkâfı'nın da içerisinde bulunduğu evkâf-ı müstesnanın istisnâi durumu kaldırılarak hem hayır müesseselerinin masrafları ve bu müesseselerdeki görevlilerin tahsisatlarının hem de tekke veya zâviyelerin masrafları ve buralarda görevli postnişinlerin tahsisatlarının Diyanet İşleri Bakanlığı tarafından ödenmesine karar verilmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, C. 19, 23 Teşrinisani 1341, 7-10).⁴³

Sonuç

Osmanlı Merkezî Otoritesi, Celâliye Evkâfı ve Postnişin Çelebi Efendiler yani Çelebilik Makamı arasındaki girift ilişkinin dinî, siyasi, toplumsal ve iktisadi unsurlar dikkate alınarak

⁴³ Söz konusu zabıt ceridesi şu şekildedir:

“Müstesnâ Evkâfım Refi istisnâiyeti hakkında Kanun lâyihası

Madde 1. — Müstesnâ evkâfa müteallik istisnâiyetle tekâya ve zevâya ve bazı cihat ve evlâda muhassas aşar ve rüsumdan muafiyet (1340 senei maliyesinden itibaren) ref edilmiştir.

Madde 2. — Aşar ve rüsumdan maada kâfi varidatı bulunmayan müstesna ve mülhak evkâfa ait cevâmi ve mesâcid-i şerife ve çeşme, köprü, hastahane, sebil gibi müessesatı hayriyeye muktazi masarîf ve emsaline kıyasen hademesine verilecek tahsisat Diyanet İşleri Riyasetinöe tayin ve Maliye Vekâletince tasvip olunduktan sonra Diyanet İşleri Bütçesine konarak tesviye olunur.

Madde 3. — Vazifesi ifa olunan ve aşar ve rüsumdan maada varidatı bulunmayan: mevcut tekâya ve zevâya postnişinlerine Diyanet İşleri Riyasetince takdir ve Maliye Vekâletince tasvip olunacak tahsisat kezalik Diyanet İşleri Bütçesine vaz olunarak tesviye edilir.

Madde 4. — İstisnâiyeti ref edilen evkâf varidatından ehyevm tahsisat alan evlâdının muhtaç olanlarına Maliye Vekâletince münasip miktarda tahsisat verilir.

Madde 5. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyül icradır.

Madde 6. — İşbu kanunun icra-i ahkâmına Başvekil ve Maliye Vekili memurdur. 16. 4. 1340. ...

Müstesna Evkâfın Refi İstisnâiyeti hakkında Kanun Lâyihası

Madde 1. — Müstesna evkâfa müteallik istisnâiyetle tekâya ve zevâyaya ve bazı cihat ve evlâda muhassas aşar ve rüsumdan muafiyet ref edilmiştir.

Madde 2. — Aşar ve rüsumdan maada kâfi varidatı bulunmayan müstesna ve mülhak evkâfa ait cevâmi ve mesâcid-i şerifeye ve çeşme, köprü, hastahane, sebil gibi müessesatı hayriyeye muktazi masarîf ile emsaline kıyasen hademesine verilecek tahsisat Diyanet İşleri Riyasetince tayin ve Maliye Vekâletince tasvip olunduktan sonra Diyanet İşleri Riyaseti bütçesine konularak tesviye edilir.

Madde 3. -- Vazifesi ifa olunmakta olan ve aşar ve rüsumdan maada varidatı bulunmayan mevcut (tekâya ve zevâya masarîfine ve postnişinlerine Diyanet İşleri Riyasetince takdir ve Maliye Vekâletince tasvip olunacak tahsisat kezalik Diyanet İşleri Bütçesine vaz olunarak tesviye edilir.

Madde 4. — Aynen kabul.

Madde 5. — İşbu Kanun 1341 senei maliyesi iptidasından itibaren meriyül icradır.

Madde 6. — Aynen kabul.”

şekillendiği ve zaman içerisinde karşılıklı pragmatik bir bakış açısıyla varlığını devam ettirdiğini söylemek mümkündür. Merkez otorite ile Postnişin Çelebi Efendilerin kesişim noktasını Celliye Evkfi oluşturmuştur. Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları dönemlerinden kalma kadim vakıflardan olan Celliye Evkfi, Osmanlı Devleti döneminde de müstesna vakıflar arasındaki ayrıcalıklı yerini almıştır. 1476, 1483, 1500, 1512-1520 ve 1585 yıllarında kaydedilen defterlerdeki Celliye Evkfi'nin gelir ve giderleri 1596-1680 yılları arasında tutulan muhasebe kayıtları ile takip edilebilmektedir. XVII. yüzyılın ortalarından sonra Celliye Evkfi ile ilgili kayıt sürekliğini şer'ye sicillerindeki vakıf kayıtları ve çeşitli belgelerle takip etmek nispeten mümkün görünmektedir. Söz konusu arşiv kaynaklarında Celliye Evkfi'nin Konya Mevln Kllyesi'ni ilgilendiren gelir kalemleri kaydedilmiştir.

Celliye Evkfi üzerinde büyük bir tasarruf hakkına sahip olan Postnişin Çelebi Efendiler de devletin ileri gelen idarecileri ve padişahlar ile yakın ilişkiler tesis etmeye gayret etmişlerdir. Bu bağlamda Konya Mevln Derghi'nda 11. postnişin olarak 1460-61/1509-10 yılları arasında Pr dil elebi oğlu Cemleddn elebi (. 1509)'nin şeyhliği döneminde II. Bayezid zamanında Osmanoğulları ile Mevlnoğulları arasındaki yakın ilişkilerin tesis edilmeye başlandığı söylenebilir. Postnişin Çelebi Efendiler, bir taraftan Osmanlı merkez otoritesi ile yakın ilişkiler tesis etmeye çalışırken diğer taraftan da Celliye Evkfi zerindeki imtiyazlarını korumaya çalışmışlardır. Osmanlı idaresi altında tarih süreç içerisinde din, siyasi ve iktisadi olarak değişen koşullar doğrultusunda Celliye Evkfi'nin mstesnalığına mugayir birtakım gelişmeler meydana gelmiştir. Bu durum, elebi Efendilerin merkez otoriteye karşı birtakım faaliyetlerin içerisine girmelerine ve muhalefetlerine sebep olmuştur. Bunlardan en önemlilerini 1621 yılındaki Abaza Paşa İsyanı'na verilen destek, II. Ebbekir elebi (.1785)'nin merkeze karşı sekban eşkıyası ile iç birliği yapması ve Nizm-ı Cedid (1792-1807) döneminde karşı Mevln Derghi Postnişini Hacı Mehmed elebi'nin muhalif tavrı olarak sıralamak mümkündür.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, 30.18.1.1, Kutu: 4, Gömlek: 47, Sıra: 1.

TBMM Zabıt Ceridesi, C. 19, 23 Teşrinisani 1341: 7-10.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

BOA, ADVNS.MHM.d, 112/302, 39/126, AE.SSL.II.,5/407, BEO, 1266/94911, 4362/327094, C.EV., 35/1746, DH.MKT, 2175/84, EV.HMH.d., 1954, 686, HAT, 197/9884, KB.MAA.FE., 2/14, MAD.d., 1381, v. 2a, 3a, MV., 241/2, TS.MA.d, 1678/44, TT, 387/25, 399/3, 63/21.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi

TKGM, ED., 564/v. 1a, 2a, 2b., 565/v. 1a-5a-5b., 584/v. 6b.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

VGMA, EV.d. 583/196, 584, 624, 734/85-95, 747/481-315, 865/178, 2176/293, HD. 555, 1106, 1107, 1115, 1119, 1216, VGMA, Esas Defter Nu: 148(9/1), Sıra nu: 2095.

Vakfiyeler

Cafer Paşa Vakfiyesi, VGMA, ED., Defter Nu: 624, 208-151.

Es-Seyyid El-Hac Ali Paşa Vakfiyesi, KşS, Nu: 73, s. 166-1.

Es-Seyyid Hfiz Mehmed Emin Efendi Vakfiyesi, KşS, Nu: 71, s. 68-1.

Es-Seyyid Mehmed Ali Efendi Vakfiyesi, KşS, Nu: 78, s. 103-1.

Es-Seyyid Mehmed Emin Paşa Vakfiyesi, KşS, Nu: 71, s. 64-2.

Es-Seyyid Mehmed Necb Efendi Vakfiyesi, KşS, Nu: 73, s. 167-2.

Es-Seyyid Ömer Ağa Vakfiyesi, KşS, Nu: 73, s. 159-1.

Eyüb Paşa ibn Mustafa Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 83, s. 49-1.
Hacı Mehmed Ceri Dede Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 116, s. 24-1.
Hüseyin Hüsnü Beg ibn Eyüb ağa Vakfiyesi, KŞS, Nu: 87, s. 45-1.
Sadr-ı 'Azam Pîr Mehmed Paşa ibn Mehmed Cemalüddin Aksarayî Vakfiyesi, H. 2 Receb 927/8
 Haziran 1521.

Şeyh Numan Beyefendi Vakfiyesi, VGMA, ED., Defter Nu: 740, 540-212/213.

Şeyhzâde Ahmed Raşid Efendi Vakfiyesi, KŞS, Nu: 71, 67-1.

Şeriyye Sicilleri

İstanbul kadı sicilleri üsküdar mahkemesi 1 numaralı sicil (H.919-927/M.1513-1521). (2008).

(Aydın B.-Tak E. Haz.) İstanbul: İsam Yayınları.

KŞS, Nu: 3, 7, 8, 11,19, 21, 67, 92, 113, 142.

Konya Mevlânâ Müzesi Arşivi

KMMA, Zarf Nu: 67, 72.

Taksim Atatürk Kütüphânesi Arşivi

TAK, MC, O-116/1.

Kronikler

Ebu Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî. (2004) *İbn Battûta Seyâhatnâmesi I*. (Aykut A. S. Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Nişancı Mehmed Paşa. (H.1290/M.1873). *Tarih-i Nişancı Mehmed Paşa*, İstanbul: Matbaayı Amire.

Sâkıb Mustafa Dede. (1283). *Sefine-i Nefise-i Mevlevîyân Cüz I*, Mısır: Matbaa-i Vehbiya.

Şikârî. (2005). *Karamannâme [Zamanın Kahramanı Karamanîlerin Tarihi]*, (Sözen M.-Sakaoğlu N. Haz.), İstanbul: Karaman Belediyesi Yayını.

Telif-Tetkik Eserler

Akdağ, M. (1964). Celâlî isyanlarından büyük kaçgunluk (1603-1606). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-49.

Akdağ, M. (1963). *Celâli isyanları (1550-1603)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Ateş, İ. (1992). *Mevlânâ Dergâhu 'yla ilgili vakıf ve vakfiyeler*. Ankara: IX. Vakıf Haftası Kitabı.

Baykara, T. (2002). Konya. *DİA*, 26, 182-187.

Coşkun, F. (1996). *888/1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri (Tanıtım, Tahlil ve Metin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakır, B. (2003). *Osmanlı mukataa sistemi (XVI.-XVIII. yüzyıl)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çam, M. (2021). *Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (Celâlîye) vakıfları*. (Arabacı C.- Yazıcı N.-Kıvrım İ.- Akman A. Akkuş M. Ed.), Konya: *Konya Kitabı XVIII Konya Vakıfları*.

Değerli, A. (2006). *Türk klasik halk eğitim kurumlarından Mevlevîliğe dair bir mecmuanın transkripsiyonu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdoğru, M. A. (1996). Konya Mevlevî Dergâhu'nın mali kaynakları ve idaresi üzerine düşünceler ve belgeler. *Belgeler*, XVII (21). 41-70.

Erdoğru, M. A. (1992), Karaman Vilayeti'nin idari taksimatı. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 12(12), 425-430.

Genç, M. (2006). Mukataa. *DİA*, 31, 129-132.

Genç, M. (2000). İltizam. *DİA*, 22, 154-158.

Genç, M. (2003). Mâlikâne. *DİA*, 27, 516-518.

Göde, K. (1995). Eretnaoğulları. *DİA*, 11, 295-296.

Gülcan, M. (1989). *Konya'da içtimâi ve iktisadî hayat (1675-1676)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İşbilir, Ö. (2002). Kuyucu Murad Paşa. *DİA*, 26, 507-508.

- Kahraman, S. A. (2009). *XVI. yūzyılın bařlarında Karaman vilayeti vakıfları*, Kayseri: Kayseri Būyūķehir Belediyesi Kūltūr Yayınları.
- Karamađaralı, H. (1966). Mevlānā'nın tūrbesi. *Tūrk Etnografya Dergisi*, VII-VIII (1964-1965), 38-42.
- Kūçūkdađ, Y. (1994). Konya Mevlānā Dergāhı ve tūrbe hamamına dair iki mevlevī vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, XXIII, 75-103.
- Kūçūkdađ, Y. (1996). 1251 H / 1835 M. Tarihli Mevlānā tūrbesi ve elebi efendi konađı tamir ve inřası defteri. *Selçuk Ūniversitesi Tūrkiyat Arařtırmaları Dergisi*, 2(2), 181-206.
- Koç, K. (2020). Tanzimat sonrası evkāf-ı mūstesnā. *Kahraman Marař Sūtū İmam Ūniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 1164-1197.
- Konyalı, İ. H. (2007). *Konya tarihi*, Konya: Memleket Gazetesi Yayınları.
- Özönder, H. (1987). Mevlānā tūrbe ve kūllyesinin tāmir ve ilāveler kronolojisi. *SŪSAMSD*, (2), 13-75.
- Öztūrk, N. (1995). Evkāf-ı Hūmāyun Nezāreti. *DİA*, 11, 521-524.
- Öztūrk, N. (2020). Mukātaalı Vakıf. *DİA*, 31, 132-134.
- Sak, İ. (2010). Mevlānā dergāhına yapılan bazı vakıflar (1826-1907). *Vakıflar Dergisi*, (34), 1-18.
- Sūmer, F. (2001). Karamanođulları. *DİA*, 24, 460-462.
- Yurtođlu, G. (2023). Konya Mevlānā Kūllyesi'nin Osmanlı Dōnemi gelir kalemleri. *Kafkas Ūniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 32, 891-906.
- Yurtođlu, G. (2022). Mevlānā Kūllyesi'nin vergi muāfiyetinin Konya Őehri'nin nūfusuna ve geliřmesine etkisi üzerine bir deđerlendirme. *Tūrk Dūnyası Yolunda Bir Őmūr Prof. Dr. Mehmet Őahingöz'e Armađan*. (Ed. Necdet Hayta, Hamza Keleř, Cengiz Dōnmez, Tuđba Belenli). Ankara: Berikan Yayınevi, 355-364.